

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

pravoslavje.srb : www.pravoslavje.rs

Број 1130 Цена 90 динара 2,5 КМ 15. април 2014. године Издази 1. и 15. у месецу

ISSN 0555-0114

Христос
васкрсе!

Српска Православна Црква
својој духовној деци
о ВАСКРСУ 2014. године

И Р И Н Е Ј
по милости Божјој

православни Архиепископ
пећки, Митрополит београдско-
карловачки и Патријарх српски,
са свим Архијерејима Српске
Православне Цркве – свештен-
ству, монаштву и свим синовима
и кћерима наше свете Цркве:
благодат, милост и мир
од Бога Оца, и Господа нашега
Исуса Христа, и Духа Светога, уз
радосни ВАСКРСЊИ поздрав:

**ХРИСТОС ВАСКРСЕ!
ВАИСТИНУ ВАСКРСЕ!**

Данас је пролеће душама нашим:
Христос из гроба као сунце засија,
Мрачну буру трехова наших одајна.
Њега њесмом величајмо јер се прослави!
(Пасхална богослужбена песма)

Када после дуге и хладне зиме гране рано пролеће, целокупна природа и творевина Божја обрадује се сунцу, његовим топлим зрацима и његовој енергији која све и сва, без разлике, обасјава и греје. Тада све слави Господа, Даваоца сунца и пролећа. Тако и ми, браћо и сестре и драга децо духовна, после ледене и ужасне зиме греха – особито после убиства Богочовека Исуса Христа на Велики Петак на Голготи – видевши данас Христа Васкрслога, радосно кличемо и појемо: **Данас је пролеће душама**

нашим: Христос – Сунце живота са Истока – из гроба васкрсе и засија! Мрачну буру грехова наших одагна! Њега песмом величајмо јер се прослави! Зато смо данас радосни, зато заједно са анђелима на небесима и са свим људима овога света ликујући певамо: Христос васкрсе из мртвих, смрћу смрт поразивши и онима у гробовима живот даровавши.

Među mnogim imenima kojima crkveni pesnici veličaju Hrista Vaskrsloga zapazamo i naziv Proleće. S pravom ga tako nazivaju, jer Gospod Isus Hristos jeste Proleće našeg novog života. To nije slučajna pesnička konstrukcija. Tu nije reč o proleću kao godišnjem dobu, već je posredi duboko poimanje smisla i značenja proleća kao početka novoga života prirode i svega u njoj.

До Васкрсења Господа Исуса Христа, односно до Његовог претходног силаска у ад, били смо у оковима зиме греха и смрти у аду преисподњем. Смрт је господарила над нама. Сивавши у гроб, Он разруши ад, покида окове греха и смрти и ослободи нас. Објашњавајући богочовечанску тајну силаска Христа Спаситеља у гроб, Његовог боравка у њему и Његовог Васкрсења, свети апостол Павле ликујући пита: *Смрти, где ти је жалац?* *Аге, где ти је побе-*

да? У тајни Васкрсења, односно у тајни Васкрслога Господа Христа, садржана је наша победа над грехом, смрћу и ђаволом. Зато је и било потребно да Христос постане Емануил (Бог са нама), то јест да узме на Себе сву нашу људску природу и да је нераздељиво и несливено сједини са божанском природом у једној и јединственој богочовечанској Личности Својој, па да као Богочовек победи адамовски грех непослушности Богу и Оцу и сатре последице првородног греха. Богочовек Христос, а не само Бог или само Човек, победи сатану, грех и смрт! Ту тајну победе Господ је најавио и приликом кушања после Његовог крштења у реци Јордану рекавши: „Иди од мене, сатано, јер стоји написано: Господу Богу својему поклањај се и њему јединоме служи“ (Мт. 4, 10).

Подсећајући вас на ове јеванђелске истине, позивамо вас да данас, на дан Васкрсења, будемо истински и суштински причасници новог и вечног Живота, новог и вечног Пролећа, Христа Господа. „Нека данас нико не плаче због греха и сагрешења, јер опроштај из гроба засија“, узвикује свети Јован Златоуст. Нека се више нико не боји смрти, јер нас од ње ослободи Спаситељ Који крсном смрћу Својом угаси смрт и ослободи оне над којима је она владала. Ми данас славио Христа Васкрслога. Славио смрт смрти, славио разрушење ада, славио почетак новог живота, славио Узрочника свега тога, Јединог Благословеног и Препрослављеног у векове векова.

На истини Васкрсења Христа Спаситеља, Који је Васкрсењем из мртвих Себе положио не само као крајеугаони камен Цркве Своје, већ и вере свих нас који се крстисмо у име Оца и Сина и Светога Духа, утемељена је сва наша вера, и нада, и љубав. Ми верујемо и исповедамо Њега „Који је васкрсао у трећи дан, по Писму“. Без Васкрслога Христа Господа наша вера не би била само празна већ би се и распршила попут мехура од сапунице. Свети апостол Павле, који је на посебан начин искусио Истинитог и Васкрслог Господа Исуса Христа, закључује: „Ако Христос не васкрсе, узалуд је вера наша“ (I Кор. 15, 17). То је искуствена вера Апостола народа и Цркве Христове. Нека би дао Бог да и ми, искусивши данас Христа Васкрслога, смело и без страха певамо: Христос васкрсе!

За разлику од апостола Павла, други свети апостоли, који су доживели страхоту Великог Петка, као и свете жене мироносице, на другачији начин су искусили Васкрсење Христово. На вест да је Христос васкрсао и да се јавио

Кифи, то јест апостоли Петру, и „некима од жена“, обузе их страх и трепет, а неки посумњаше. Уместо радости и вере, њих обузе страх и сумња. У сумњи у вест да је Учитељ васкрсао најдаље је отишао свети апостол Тома који без много размишљања рече: „Док не видим ране од клинова и не метнем прст у ране од клинова, нећу веровати!“ Ништа чудно и необично ако се има у виду кроз какве су духовне борбе и страдања прошли свети апостоли! Страшни суд Великог Петка, суд над Богочовеком Христом, оставио је још страшније последице на светим апостолима и онима који су ишли за Њим и који су се надали да ће их Он ослободити окова римског ропства. Њихова нада и њихова вера распршиле су се док су гледали страшно судилиште над Њим, док су гледали како немилосрдни и сурови човек суди и на крст разапиње Учитеља њиховог и Човекољубивог Спаситеља света. Страх изнутра и страх споља, страх од Синедриона, од Понтија Пилата, од Јудеја, страх одасвуд! Страх је обузео ученике и апостоле и они се распршише на све стране као овце без пастира. Знајући добро њихова срца, њихове страхове и њихове помисли, Господ долази међу њих јављајући им да је васкрсао и поручује им: „Не бојте се, ја победих свет“ (Јн. 16, 33), и: *Не будише неверни нећо верни!*

Данас Он долази и нама уплашенима и преплашенима, браћо и сестре, уплашенима од глобалног светског поретка и беспоретка, од великих и малих инквизитора, а и од нових Пилата, који поново суде и пресуђују истини и правди, и поново прете Голготом наслеђу Божјем на земљи. И нама Он поручује данас: *Не плашише се! Ја победих свет!* Вером препознајући у Њему Победника сваког греха и сваке смрти и неправде, охрабriamo се и не плашимо се оних који, не знајући шта чине, још питају: шта је Истина? Ми, пак, искусивши Васкрслога Господа као Истину над истинама, данас, сабрани око Њега на духовном Сиону, славио Га и величајмо јер Му дођоше „сва богопросвећена светила са Запада, од Севера и мора, и од Истока деца Његова, славећи Га кроз векове“. „Данас је дан Васкрсења, озаримо се торжеством!“ кличе црквени песник и додаје: „Загрилимо једни друге, рецимо *браћо* и онима који нас мрзе и свима све опростимо Васкрсењем!“ Нека из наших грла, а пре тога из наших срца, потече песма и слављење Христа који нас прослави. Свепобедним и сверадосним поздравом *Христос васкрсе!* још једанпут поздрављамо

све вас, драга децо светосавска у отаџбини и у расејању широм света. Васкрс је празник све-православног јединства и свехришћанског заједништва. У име Христа Васкрслога позивамо вас на јединство и слогу у Цркви Његовој. Ко није у јединству са Црквом коју Он стече крвљу Својом, није ни са Њим, Христом Господом. Без Христа нема Цркве, а ни Црква никада није без Христа. Зато ван Цркве нема спасења. Ван Цркве је усамљени, „аутономни“, бездомни човек са својом непослушношћу Богу и Цркви, са својим егоизмом и противљењем Духу Светоме, попут Адама изгнаног из раја. Такве људе Sâm Господ назива вратима пакла која неће надвладати Цркву Божју.

Посебно поздрављамо нашу страдалну браћу и сестре на Косову и Метохији који, иако у оковима неслободе, обесправљености и дискриминације, данас са нама славе победу Добра над злом, Живота над смрћу, Христа Васкрслога над демонским силама таме.

Са истом љубављу у Васкрслем Христу Господу и топлим молитвама данас поздрављамо и сву нашу браћу и сестре у Далмацији и Лици, на Кордуну, у Банији, Славонији и Барањи.

Са *Христос васкрсе!* поздрављамо такође сву нашу браћу и сестре у Републици Српској, Федерацији Босне и Херцеговине, Црној Гори, Словенији и Бившој Југословенској Републици Македонији, нарочито ове последње који, на челу са својим неправедно утамниченим Архиепископом, страдају за јединство Цркве и за чистоту вере православне.

Посебно се данас молимо Победитељу греха, смрти и људске неправде за нашу у Христу Господу браћу и сестре на Блиском истоку, Босни и Херцеговини и у Украјини, са жељом и молитвом да светлост Христова Васкрсења разagna таму греха која се надвила над Украјином, и да просветли ум и душу сејачима мржње према светом Православљу и према руском православном народу.

Нека Васкрсли Христос Господ покида окове неправде, безакоња и лицемерства којима синови безакоња оковаше Архиепископа охридског и Митрополита скопског Јована, кога преко нас поздравља читава православна васељена и читав правдољубиви свет.

Молећи се Васкрслем Христу Господу да вас љубав Божја увек и непрестано испуњава, још једанпут вас срдечно поздрављамо поздравом важнијим од сваког другог поздрава:

ХРИСТОС ВАСКРСЕ!

Дано у Патријаршији српској у Београду, о Васкрсу 2014.

Ваши молитвеници пред Васкрслим Христом:

Архиепископ пећки, Митрополит београдско-карловачки и Патријарх српски **ИРИНЕЈ**

Митрополит црногорско-приморски **АМФИЛОХИЈЕ**
 Митрополит добробосански **НИКОЛАЈ**
 Епископ шабачки **ЛАВРЕНТИЈЕ**
 Епископ сремски **ВАСИЛИЈЕ**
 Епископ бањалучки **ЈЕФРЕМ**
 Епископ будимски **ЛУКИЈАН**
 Епископ канадски **ГЕОРГИЈЕ**
 Епископ банатски **НИКАНОР**
 Епископ новогрaчаничко-средњезападноамерички **ЛОНГИН**
 Епископ источноамерички **МИТРОФАН**
 Епископ бачки **ИРИНЕЈ**
 Епископ британско-скандинавски **ДОСИТЕЈ**
 Епископ зворничко-тузлански **ХРИЗОСТОМ**
 Епископ осјечкопољски и барањски **ЛУКИЈАН**
 Епископ западноевропски **ЛУКА**
 Епископ тимочки **ЈУСТИН**
 Епископ врањски **ПАХОМИЈЕ**
 Епископ шумадијски **ЈОВАН**
 Епископ браничевски **ИГЊАТИЈЕ**
 Епископ милешевски **ФИЛАРЕТ**
 Епископ далматински **ФОТИЈЕ**
 Епископ бихаћко-петровачки **АТАНАСИЈЕ**
 Епископ будимљанско-никшићки **ЈОАНИКИЈЕ**
 Епископ захумско-херцеговачки **ГРИГОРИЈЕ**
 Епископ ваљевски **МИЛУТИН**
 Епископ рашко-призренски **ТЕОДОСИЈЕ**
 Епископ нишки **ЈОВАН**
 Епископ западноамерички **МАКСИМ**
 Епископ горњокарловачки **ГЕРАСИМ**
 Епископ аустралијско-новозеландски **ИРИНЕЈ**
 Епископ крушевачки **ДАВИД**
 Епископ умировљени зворничко-тузлански **ВАСИЛИЈЕ**
 Епископ умировљени захумско-херцеговачки **АТАНАСИЈЕ**
 Епископ умировљени средњоевропски **КОНСТАНТИН**
 Епископ умировљени славонски **САВА**
 Викарни епископ јегарски **ПОРФИРИЈЕ**
 Викарни епископ моравички **АНТОНИЈЕ**
 Викарни епископ липљански **ЈОВАН**
 Викарни епископ ремезијански **АНДРЕЈ**

ОХРИДСКА АРХИЕПИСКОПИЈА:

Архиепископ охридски и Митрополит скопски **ЈОВАН**
 Епископ полошко-кумановски **ЈОАКИМ**
 Епископ брегалнички **МАРКО**
 Викарни епископ стобијски **ДАВИД**

ПРАВОСЛАВЉЕ 1130

2	Васкршња посланица
6	Активности Патријарха
8	Сахрана Митрополита Јована
10	Биографија Митрополита загребачко-љубљанског Јована
13	Благовести у српској јорданској пустињи <i>Снежана Круинковић</i>
14	Разговор са мр Г. Јанићијевићем Бог је стварао по слободној вољи – то је и премиса уметности <i>Олија Стојановић</i>
18	Михајло Путин о својој вери
20	Теологија и наука у дијалогу (2) Да ли је богословљу потребна савремена наука? <i>Профјерј Александар Михаиловић</i>
22	Положај детета у Цркви (10) Вера и васпитање <i>Ивица Живковић</i>

24	Крим, где је започето крштење Русије <i>др Александар Раковић</i>
26	Америчка порука у Првом светском рату: „Спасимо Србију, нашег савезника“
28	Како нас је видео А. Рајс (7) Златно срце спава <i>Анђоније Ђурић</i>
30	Ускрс 1914. <i>Живорад Јанковић</i>
32	Ратне окружнице Митрополита Димитрија из 1914. и 1915. године <i>Радован Пилиповић</i>
34	Срби у великом времену [I] <i>Блајоје Пантелић</i>
37	У сусрет Васкрсу
38	О теологији, Цркви и духовности <i>Профјерјакон Зоран Андрић</i>
39	Свет књиге

40	Наука, уметност, култура...
42	Кроз хришћански свет
44	Из живота Цркве

На насловној страни:
**Васкрсење Христово, детаљ из
Краљеве цркве која ове године слави
7 векова постојања, манастир Студеница**
Фотографија: Мирко Огаловић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Епископ зворничко-тузлански Хризостом

Главни и одговорни уредник
Презвитер мр Александар Ђаковац

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Круинковић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Лектор и коректор
Ђорђе Остојић

Чланови редакције
Презвитер др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

Изази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двобој. Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплате не слати поштанском упутницом!
Не слати девизне чекове!

Годишња претплата за иностранство:
Обична поштом је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35GBP;
авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун левизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDE33)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Informativno Izdavacka Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:
Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113
Претплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786
e-mail: pravoslavije@spc.rs – редакција
pretplata@spc.rs – претплата

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији.
Текстови и прилози објављени у „Православљу“ представљају
ставаове аутора.

Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и
представља повреду ауторског права и кривично дело.

Дизајн: Coba.rs
Гrafичка припрема: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. Д.

Дистрибутер: „Polydor“ д.о.о.,
Ломина 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 032/717-322, 011/2461-138

СРП – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ Канцеларије
за сарадњу са Црквама и верским заједницама
Владе Републике Србије

Званични приједи

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је 24. марта 2014. у Патријаршији српској у Београду представнике традиционалних Цркава и верских заједница у Србији.

Патријарх Иринеј је разговарао са надбискупом београдским г. Станиславом Хочеваром, реис-ул-улемом Исламске заједнице Србије г. Адемом Зилкићем, муфтијом србијанским г. Мухамедом Јусуфспахићем и главним рабином Србије г. Исаком Асијелом.

Патријарх Иринеј примио је 25. марта у Патријаршији српској делегацију СПК „Привредник“ коју су чинили председник Клуба г. Миодраг Костић и чланови ИО Миодраг Бабић и Слободан Петровић.

Разговарано је о последицама економске кризе на становништво, као и евентуалним корацима Клуба које би делотворно могле утицати на њихово ублажавање.

У Патријаршији српској 25. марта је одржана седница УО Фондације „Патријарх Павле“, којом је председавао Патријарх Иринеј у својству председника Управног одбора.

Седници су присуствовали и остали чланови Одбора: Митрополит Амфилохије, Епископ рашко-призренски Теодосије, протојереј-ставрофор Трајан Којић, Градимир Станић и Милан Андрић, који уједно обавља дужност секретара Одбора. Разматран је извештај о финансијском пословању Фондације. Одобрена су средства за финансирање лечења најугроженије деце у земљи и иностранству. Посебна помоћ је додељена Националном удружењу родитеља деце оболеле од рака „Нурдор“. УО је одобрио средства и Удружењу оболелих од мултипле склерозе из Београда, Удружењу особа са инвалидитетом „Зелени светионик“ из Чачка, као и Удружењу „Милутин Миланковић“ из Београда. Подржана је и иницијатива Шесте београдске гимназије за оснивање Фонда за додељивање награде најуспешнијем вероучитељу и награде „Будимо људи“ – ученицима за најчовекољубивије дело.

Управни одбор је донео и план рада у наредних годину дана, којим се, између осталог, предвиђа и програм обележавања 100. годишњице рођења блаженопочившег Патријарха Павла.

Господин Франсоа Гзавије Денио, амбасадор Републике Француске у Београду, посетио је 28. марта Патријарха Иринеја у Патријаршији српској у Београду.

Дана 31. марта у посету Патријарху Српском дошли су представници Факултета за инжењерски

менаџмент: декан проф. др Владимир Томашевић, директор г. Предраг Лечић и најбољи студент прве године гђица Невена Ранковић. Известили су Његову Светост о свом досадашњем раду и изразили захвалност на очинском благослову и духовној подршци коју им пружа од почетка рада и оснивања Факултета. Посебну снагу таквом настојању дали су Епископ хвостански (сада бихаћко-петровачки) Атанасије и Епископ липљански Јован, који ће по благослову Патријарха наставити ову сарадњу и убудуће.

Чланови Научног одбора, у саставу: проф. др Александар Лома, редовни члан САНУ (Филозофски факултет, Институт за српски

језик САНУ), др Милан Радужко (Институт за историју уметности Филозофског факултета), др Срђан Пириватрић (Византолошки институт САНУ), др Виктор Савић (Институт за српски језик САНУ), у понедељак 31. марта састали су се у Патријаршији српској с Његовом Светошћу. Циљ посете је био да представе рад Одбора на организовању научног скупа „Владар, монах и светитељ: Стефан Немања – Преподобни Симеон Мироточиви и српска историја и култура (1113–1216)“, који ће окупити водеће научнике из земље и иностранства, а чије одржавање је планирано за крај октобра 2014. год. Патријарху Српском је пренет позив Организационог одбора да својим словом у свечаности отварања поздрави госте и учеснике Симпозијума.

Патријарх српски Г. Иринеј примио је 8. априла у Патријаршији српској у Београду г. Масафумија Курокија, амбасадора Јапана у Србији и саветника г. Ватаруа Јокохаму.

Исповест свештенства

Првојерарх Српски служио је 26. марта Св. Литургију Пређеосвећених Дарова у Цркви Св. архангела

Гаврила у Београду. Повод су били исповест и братски састанак свештенства Архијерејског намесништва београдског првог.

Дана 28. марта, Патријарх Иринеј је служио Св. Арх. Литургију Пређеосвећених Дарова у Цркви Св. кнеза Лазара у Београду, поводом исповести свештенства Архијерејског намесништва београдског другог.

Дана 2. априла, Патријарх Иринеј је служио Св. Арх. Литургију Пређеосвећених Дарова у Цркви Св. Тројице у Сремчици, током које је исповећено свештенство Архијерејског намесништва београдског-посавског.

Дана 4. априла, Патријарх Српски је служио Св. Арх. Литургију Пређеосвећених Дарова у Цркви Св. Тројице у Ритопеку. Свештенство Архијерејског намесништва врачарско-грожанског се исповедило, а потом је одржан и братски састанак.

У Епархији шумадијској

Његова Светост Патријарх Иринеј је посетио 27. марта Епархију шумадијску, где је са Епископом шумадијским Г. Јованом и свештенством посетио Саборни храм и нови Владичански двор у Крагујевцу.

Извор: Епархија шумадијска

Заседао ЕУО Архиепископије

Епархијски управни одбор Архиепископије београдско-карловачке одржао је 9. априла 2014. године у Патријаршији српској у Београду редовну седницу којом је председавао Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј.

Седници су присуствовали Његово Преосвештенство Епископ липљански Г. Јован, викар Патријарха Српског, секретар ЕУО Архиепископије београдско-карловачке јереј Мирослав Чолаковић и сви чланови Епархијског управног одбора.

У Цркви Св. Димитрија

Патријарх Српски је 30. марта служио Св. Арх. Литургију у Цркви Св. Димитрија на Новом Београду. Патријарх Иринеј је на Литургији рукоположио у чин ђаконa г. Андрију Вукчевића, дипл. теолога.

У Патријаршији српској

Патријарх Иринеј је на-
чалствовао
3. априла Св.
Литургијом
Пређеосвеће-
них Дарова у

капели Св. Симеона Мироточивог у Патријаршији српској. Потом је обављена исповест свештенства и запослених у Патријаршији српској и Православном богословском факултету Београду. Богослужењу је присуствовао и Епископ ремезијански Г. Андреј.

У АЕМ

Његова Светост је на Благовести служио Св. Арх. Литургију у Храму Св. великомученика Пантелејмона у Миријеву у Београду.

Том приликом, у чин свештеника рукоположен је ђакон Борислав Петрић, службеник Канцеларије Светог Архијерејског Синода, који ће примити парохијску дужност при Храму Св. пророка Илије у Миријеву. Саслуживали су протојереји-ставрофори: др Саво Б. Јовић, главни секретар САС; Драгомир Убипариповић, архијерејски намесник врачарско-грожански, Радивој Панић, старшина Храма Светог Саве, и други.

Упокојио се у Господу Митрополит загребачко-љубљански Јован (Павловић)

Сахрана Митрополита Јована

Митрополиту загребачко-љубљанском Јовану (Павловићу) се недавно погоршало здравствено стање, па је смештен у Клиничко-болнички центар Сестре милосрднице у Загребу, где је, после можданог удара, оперисан у суботу, 29. марта ове године, но и поред изузетног залагања лекара Митрополит се престабио Господу у четвртак, 3. априла 2014. године у 18.10 часова, у својој 78 години.

Тим поводом Патријарх српски Г. Иринеј допутовао је у вечерњим сатима 4. априла у Загреб, у пратњи Епископа сремског Василија и Епископа шумадијског Јована. Патријарха Српског су дочекали Епископ далматински Фотије и Епископ горњокарловачки Герасим са свештенством и верницима Митрополије. ОDMAH по доласку Патријарх се упутио у Саборни храм Преображења Господњег где је било изложено тело блаженоупокојеног Митрополита Јована. Патријарх Иринеј је са присутним архијерејима одслужио помен новопрестављеном Митрополиту.

Црква Св. Преображења Господњег у центру Загреба остала је отворена током целе те ноћи како би многобројни верници

који су пристизали могли да се у тихом молитвеном мимоходу опросте последњи пут од човека који је „читавог живота волео Цркву, а због његових хришћанских и људских врлина, топлине, блакости и смирености, колеге су га рано прозвале ‘Јоца Светац’“ – рекао је у опроштајној беседи Патријарх Иринеј.

Митрополит загребачко-љубљански Јован (Павловић) (1936–2014)

У суботу, 5. априла 2014. године, у Саборном храму Преображења Господњег у Загребу са почетком у 10 часова служена је Света заупокојена Литургија којом је началствовао Њего-

ва Светост Патријарх српски Г. Иринеј. Саслуживали су Митрополит Амфилохије и Преосвећена Господа епископи: сремски Василије, бањалучки Јефрем, будимски Лукијан, шумадијски Јован, далматински Фотије – администратор упражњене Епархије загребачко-љубљанске, бихаћко-петровачки Атанасије, горњокарловачки Герасим, Архимандрити Гаврило из манастира Лепавина и Михајло из манастира Гомирје. Присуствовали су и умировљени Епископ зворничко-тузлански Г. Василије и Епископ јегарски Г. Порфирије, председник Републике Хрватске г. Иво Јосиповић, председник Сабора Републике Хрватске г. Јосип Леко, изасланик председника Републике Србије др Милета Радојевић, изасланик председника Владе Републике Хрватске г. Мирандо Мрсић, кардинал г. Јосип Бозанић са пратњом, апостолски нунције у Хрватској г. Алесандро Дерико са пратњом, монс. Енцо Родинис, градоначелник Загреба г. Милан Бандић са пратњом, Мевлудин еф. Арслани из Исламске заједнице, директор Комисије за односе са верским заједницама г. Шиме Јерчић, представници верских заједница у Загребу и

Саучешће Митрополији загребачко-љубљанској и њеним припадницима изразили су највиши хрватски званичници, међу којима су председник Иво Јосиповић и премијер Зоран Милановић, оценивши да је Митрополит Јован био велик човек који је пуно допринео екуменизму и разумевању између хрватског и српског народа.

Хрватској, председник Српског народног већа г. Милорад Пуповац и други. Нешто касније пристигао је и Епископ источноамерички Г. Митрофан.

Због спречености да присуствује молитвеном испраћају новопрестављеног Митрополита, председник Владе Р. Хрватске г. Зоран Милановић посетио је Епископа далматинског Г. Фотија 4. априла 2014. у Митрополији у Загребу, изразивши том приликом саучешће у име Владе Републике Хрватске и у своје лично име.

Према израженој жељи Митрополита Јована, сахрањен је у крипти Саборног храма на Тргу Петра Прерадовића у Загребу.

На опелу од новопрестављеног Митрополита беседом се најпре опростио Патријарх српски Г. Иринеј, а потом и Архимандрит Гаврило, игуман манастира Лепавина за који је Митрополит Јован био посебно везан током живота.

У дворани Музеја СПЦ Епархије загребачко-љубљанске, која се налази поред Саборног храма пригодним беседама о новопрестављеном Митрополиту говорили су Патријарх српски Иринеј, кардинал Јосип Бозанић, Епископ далматински Фотије, у име председника РС др Милета Радојевић, и председник СНВ проф. др Милорад Пуповац. Беседећи овом приликом Патријарх српски Иринеј је између осталог рекао: „Митрополит је био човек љубави, а такав човек нам је потребан, не само овде него и свугде. Проблеми се решавају љуба-

вљу и договором. Митрополит је био тај човек, а такав нам треба и овде и на сваком месту. Хвала Вам што сте данас својим присуством утешили нашу тугу. Нека Вам се Господ одужи у другој и као што каже наш народ 'да се сусрећемо у радоснијем тренутку'. Но, и ово је од Бога. Тако треба прихватити и ово треба разумети. Нека Господ упокоји душу нашег драгог Митрополита Јована.“

Кардинал Бозанић је рекао: „Данас сам био на Литургији у Саборној цркви, осећао сам да то што се говори и благовести у Јеванђељу, како се моли, да је то наше заједништво. Чини ми се да је то много веће и много јаче од онога у чему се разликујемо. Премда са тугом у срцу, због губитка драгог пријатеља, радо сам дошао на овај догађај из поштовања према покојном Митрополиту Јовану у коме сам увек ценио једну мирноћу, у чијој сам личности увек проналазио разборитог човека и архипастира.“

Потом се присутнима обратио Епископ далматински Фотије, администратор упражњене Епархије загребачко-љубљанске, рекавши између осталог следеће: „Јуче су била деца из наше православне гимназије, и да Митрополит ништа друго није учинио осим изградње ове наше гимназије, велико је дело учинио. А пуно тога је учинио, у мучеништву, у распећу Митрополије. Данас је био један достојанствен скуп, ако тако можемо рећи за сахрану. Много људи. Међу њима председник државе и Сабора, градоначелник,

кардинал, папски нунциј и бројни други. Јуче нас је посетио премијер. Зашто? Зато што је то Митрополит заслужио својим делом.“

У име председника Србије, бираним речима обратио се и г. Милета Радојевић: „Мени је част што у име председника могу представницима Српске Православне Цркве да пренесем изразе жаљења поводом одласка Митрополита Јована. Велики је то губитак за Цркву и за српски народ уопште, а посебно за заједницу српског народа у Републици Хрватској.“

На крају је говорио председник Српског народног већа г. Милорад Пуповац: „Ја ћу заувек памтити тренутак када је Митрополит Јован након година избеглиштва дошао у Загреб и ушао у Преображенску цркву. Народ који га је чекао, чекао је неколико сати. Није могао ући у цркву колика је била радост тога народа приликом његовог доласка. Он је послање митрополита носио на најбољи могући начин. У околностима које нису биле нимало лаке ни за кога. Обновио је манастире Лепавину, Свету Петку, Преображенску цркву и ово здање, обновио је свештенство, а оно што је најважније обновио је дијалог са свим верским заједницама, пре свега са Римокатоличком црквом. То је највеће наслеђе. На нама је да учинимо све да овај град, ову земљу наставимо градити у духу његових обновељских напора.“

О. С.

Извор: Митрополија загребачко-љубљанска

Митрополит загребачко-љубљански
Јован (Павловић) (1936–2014)

Биографија Митрополита загребачко-љубљанског Јована

Блаженопочивши Митрополит загребачко-љубљански Јован је рођен 22. октобра 1936. године у славонском селу Мединцима, код Подравске Слатине, од родитеља Саве и Јулке Павловић. Основну школу је завршио у родном месту, а нижу гимназију са малом матуrom у Подравској Слатини. После тога се уписује у Богословију Светог Саве у манастиру Раковици. Као ученик њене прве послератне петоразредне генерације стиче средњошколско образовање у времену од 1951. до 1956. године.

На Богословском факултету Српске Православне Цркве у Београду дипломирао је 1963. године, после чега одлази на постдипломске студије у Немачку, где на Евангелистичкој академији у Шлезвигу и Теолошком факултету у Килу проучава евангелистичку теологију,

а на Универзитету Лудвига Максимилијана у Минхену студира римокатоличку теологију и византологију код знаменитог професора Бека.

Боравио је и у Белгији у бенедиктинском манастиру Шефтон, а у Немачкој у бенедиктинском манастиру Марија Лах код Кобленца и у Нидералтајху код Минхена, где се богослужења обављају по византијском и западном латинском обреду. По завршетку постдипломских студија враћа се у отаџбину и ставља се на располагање својој Цркви. Свети Архијерејски Синод га поставља за суплента Богословије у Призрену, где је радио у току школске 1966/67. године.

На почетку школске 1967/68. године је, по потреби службе, премештен за суплента Богословије у манастиру Крки, где га Епископ далматински Стефан монаши 18. новембра 1967,

а сутрадан, 19. новембра, у Босанском Грахову рукополаже у чин јерођаконa. У чин јеромонаха рукоположен је 2. марта 1969. године у Кистању.

Поред наставничке дужности и дужности главног васпитача у Богословији, као и редовних манастирских послушања, о. Јован је све до избора за Епископа успешно руководио школском и манастирском библиотеком. Професорски испит из практичне групе богословских предмета полаже 16. марта 1972. године и недуго потом Свети Архијерејски Синод поставља га за професора ове богословије.

Делатност Митрополита Јована није се сводила само на редовну наставу у школи и васпитавање ученика, јер је поље његовог рада у Винограду Господњем било далеко шире и далеко обимније. Тако, одмах по рукоположењу за јеромона-

ха, видимо га како опслужује Српску православну парохију у Биовичину Селу, а затим и манастирску парохију у Кистању.

Свети Синод именује га за члана Комисије за преузимање сакралних црквених предмета који су за време Другог светског рата однети и од тада се налазили у Повијесном музеју и другим културним установама у Загребу. Поред тога, бива на састанку Комисије Светског савета цркава за међуцрквену помоћ одржаном 4. децембра 1967. у Београду. Затим учествује на интернационалним црквеним конференцијама, прво у Водицама код Шибеника, од 3. до 7. септембра 1973. и у Белгији од 19. до 26. јула 1976. Са Епископом Стефаном присуствовао је јубиларној прослави Римокатоличке цркве одржаној у Сплиту и Солину септембра 1976. године.

Све ово заједно говори о једној великој динамици Митрополита Јована у раду на свим пољима која му је поверавала Црква, а плодови тог рада су, несумњиво, запажени, јер видимо да га је његов надлежни архијереј за ово време одликовао чином синђела и протосинђела и, на крају, чином архимандрита. Међутим, највећа

оцена његовог досадашњег рада јесте одлука Светог Архијерејског Сабора од 21. маја 1977. којом је изабран за Епископа Српске Православне Цркве. Ово је тадашњи Патријарх српски Герман истакао у свом поздравном говору приликом хиротоније Епископа Јована.

Митрополит Јован је био члан Светог Архијерејског Синода у више мандата. Администрирао је Славонском епархијом после смрти Владике Емилијана, од 1982. до 1985. године. После упокојења Епископа горњокарловачког Симеона администрирао је овом епархијом до избора Епископа Никанора. У патријаршијском предузећу „Добročинство“ био је на дужности директора. У Пећкој патријаршији 1990. године председавао је Светим Архијерејским Сабором.

Одлуком Светог Архијерејског Сабора од 20. маја 1992. године изабран је за председника Епископског савета Српске Православне Цркве у Републици Хрватској, па је у том својству потписао Уговор са председником Владе Ивицом Рачаном о односима Српске Православне Цркве и Владе Републике Хрватске.

Одлуком Светог Архијерејског Сабора од 23. маја 1995. године умољен је да привремено, у циљу помоћи избеглим архијерејима са ратних подручја, преузме духовно старање о верном народу и Српској Православној Цркви у Републици Хрватској.

Одлуком Светог Архијерејског Сабора из 1994. године проширена је јурисдикција Епархије загребачко-љубљанске и на Србе у Републици Италији, па је Митрополит Јован крајем јула исте године у Храму Светог Спиридона Чудотворца у Трсту преузео дужност од Епископа средњоевропског Константина. Боравком у Италији Митрополит Јован преузео је духовно старање у парохијама поред Трста и Рима и у новооснованим парохијама у Вићенци и Милану. Оснивањем Епархије аустријско-италијанско-швајцарске Митрополит је разрешен од духовног старања над вернима у Италији.

Ради неговања односа са Римокатоличком црквом Митрополит Јован је више пута био делегат Патријарха српског Павла и имао прилику да поздрави папу Јована Павла II. Митрополит је посебну пажњу

На гробу
Патријарха
српског Павла

Са руским Патријархом Алексијем II

поклањао манастиру Лепавини и манастирском братству са Архимандритом Гаврилом на челу, као титуларни Епископ лепавински и викарни Епископ Патријарха српског Германа, а од 1982. године као Митрополит загребачки.

Митрополит Јован је као најстарији члан Светог Архијерејског Синода био мјестобљуститељ Патријарашког престола (*locum tenens*) у време док се тадашњи Патријарх српски Герман лечио на Војној медицинској академији у Београду (где је и умро 26. августа 1990), и то од 29. јуна 1989. до избора Патријарха Павла 1. децембра 1990. године. За све ово време Митрополит је, по службеној дужности, са Светим Архијерејским Синодом руководио бродом Српске Цркве. За време избора новог Патријарха, и Митрополит Јован је био један од кандидата.

Високопреосвећени Митрополит Јован је 29. маја 2007. године, на трећи дан Духова, прославио тридесет година своје архијерејске службе.

Митрополит је указивао велику пажњу црквеној штампи и, уопште, средствима информисања, залагао се за издавање часописа, календара и, нарочито, књига верско-просветне

Једна од последњих фотографија
Митрополита Јована – Св. Литургија
о празнику Св. 40 Мученика
Севастијских (22. март 2014. г.),
манастир Лепавина

и научне садржине. Издао је многе књиге, а за научне сврхе приредио је, са стручњацима по питањима рукописа, *Вараждински Ајосџол*, са исцрпном научном акрибијом. Лично је написао многе чланке које је објављивао у црквеним листовима и часописима, а писац је и књига *Из моје ђачке шорбе*, *Месијанска месџа у Сџаром Завету*, *Римске папе* (историјски преглед с биографијама) и др. На његову иницијативу, издан је зборник научних радова *Јасеновац*. Раније, у скромним финансијским условима, обновио је двомесечник *Глас Светишх Ђирила и Методија*, да би тај лист прерастао у *Епархијске вестџи Загребачко-љубљанске епархије*.

Будући свестан огромног значаја просвете под окриљем Цркве, Митрополит Јован је у Загребу, на Светом Духу, у сарадњи с градом Загребом и Републиком Хрватском, и уз њихову финансијску помоћ, основао Српску православну гимназију „*Каџарина Бранковић Канџакузина*“, ремек-дело архитектуре, с капелом, духовним центром и спортским теренима.

Митрополит загребачко-љубљански Јован (Павловић) представио се у Господу 3. априла 2014. године у 18.10 часова.

Вјечнаја памјат!

Извор: Информативна служба
Српске Православне Цркве

У Епархији ваљевској

Благовести у српској јорданској пустињи

„Када живот благодаћу Христовом
пређе у свештено житије, онда
се не може ухватити у речи.“

У књизи јеромонаха Атанасија Јевтића *Лешојис манастира Ђелија*, писаној са благословом Епископа шабачко-ваљевског Јована, у издању манастира Ђелије код Ваљева 1985, коју као уредник потписује јеромонах др Иринеј Буловић, а као рецензент Епископ др Амфилохије (све титуле су из времена када је књига штампана – *нај. ауџ.*), у предговору којег потписују **Ђелијски летописци** лета Господњег 1962. и 1985. месеца јулија и октоврија: на Гавриловдан и Срђевдан стоји: „Сигурни смо да право житије не можемо описати, нити дати пуну историју ђелијског манастира. А она је у многоме историја не само ваљевског краја, него и целог српског народа...“ Даље се у *Лешојису* о датовању манастира каже да „ако подизање Ђелија није било у доба краља Драгутина, онда је то несумњиво било у време деспота Стефана Лазаревића... јер је град Ваљево био седиште митрополита, а да му је као црква служио управо манастир Ђелије...“ О периоду после Другог светског рата у књизи пише: „Овај век, од почетка до краја, остаће у историји наше Цркве под знаком својеврсне апокалипсе са свим узроцима и последицама које то чудно време доноси...“

У манастир Ђелије су, на позив мати Саре (Ђукетић), довели, маја 1948. „оца Јустина, познатог теолога и духовника наше Цркве(...) Тако је отворена нова

страница и почела нова епоха у историји Ђелија и у савременој историји наше Цркве уопште. Нема сумње манастир Ђелије не би био оно што јесте данас, да није било оца Јустина. Није отац Јустин прославио манастир Ђелије својим докторатима и звучним универзитетским титулама и дипломама, него пре свега монашким светим животом, непрестаним подвигом и непрекидном молитвом за све и сва(...) Био је неугасива распаљена огњена буктиња која је светлела и загревала све оне којима је светлост и топлота била потребна и који су је тражили(...) Његов гроб постао је духовно огњиште око кога се окупљају сви жељни православне духовности и молитвености, жељни преображаја себе и света око себе. Овај скромни манастирчић у врлетима кањона реке Граца са својом околином постао је српска јорданска пустиња којом се деценијама пролама глас који позива на покајање и препород васцелог српског рода,“ стоји записано у *Лешојису*.

Ава Јустин Ђелијски се родио и упокојио на Благовести (1894–1979). Духовник манастира Ђелије био је 31 годину. И ове године, на Благовести, дан славе манасти-

ра, врлетни предео око „српске јорданске пустиње“ је испуњен вернима и гласовитим порукама. Свету Архијерејску Литургију служили су Владика Милутин и умировљени Епископ Атанасије (Јевтић), уз саслужење свештеника и монаштва епархија – ваљевске, захумско-херцеговачке, аустралијско-новозеландске, београдско-карловачке и црногорско-приморске. У сусрет великој свечаности, која ће се збити 14. јуна ове године, Владика Милутин је зборио: „Ми ћемо уочи празника аве Јустина приступити вађењу његових моштију, и унети их у манастирску цркву. Тога дана [14. јуна] биће свеправославни сабор пун благодати!“

Снежана Крујниковић

Разговор са професором Високе школе – Академије СПЦ за уметности и конзервацију мр Гораном Јанићијевићем

На отварању изложбе икона „Св. Максим Исповедник“ на ПБО,
18. октобар 2012. г.; фото: <http://znamenje.blogspot.com/>

Бог је стварао по слободној вољи — то је и премиса уметности

Разговарала Олија Стојановић

Наш задатак је да студентима омогућимо стицање знања и потребно искуство и да им при томе не онемогућимо креативну слободу. Највише се у прошла два века манипулисало са институцијом духовништва са крајњим исходом у институцији духовног полицајца. Строге судије на крају углавном лоше прођу. Једино Бог заиста зна шта је у уму и срцу човеком, како у историјском тако и у контексту будућег.

Професоре, реците нам нешто више о школи у којој радите већ седамнаест година предајући иконопис, а од 2002. и зидно сликарство. Какво образовање стичу данашњи дипломци, какве су им перспективе?

— Висока школа — Академија СПЦ за уметности и конзервацију основана је, сада већ давне, 1993. Трудом блаженопочившег Епископа др Данила (Крстића) и групе уметника — истомишљеника бавила се и бави креативно—научним радом у областима традиционалног и савременог

живописа као и његове заштите. У рангу факултета Академија СПЦ кроз два студијска програма (смера) и три нивоа студирања (основне, дипломске — академске и специјалистичке) образује стручни профил за самосталан креативно—уметнички рад или конзерваторску праксу. Реч је о мањој високошколској установи, будући да се код дефиниције броја уписаних перманентно води рачуна о томе да не дође до хиперпродукције кадрова и zasiћења у нашој помесној Цркви. У односу на нивое студирања, студенти стичу најпре знања и искуства

из традиционалне црквене уметности, изучавајући прошлост као претпоставку садашњости и залог будућности. У том смислу треба посматрати и питање перспективе: креативни домет одређују и параметре вредности а бављење уметничким процесом ни у једном времену није било једноставно. Уметник је на основу креативне интуиције, делом свестан да ће од уметности можда живети али да за уметност мора живети. Већина дипломираних живописаца делује на осликавању храмова кроз традиционалне видове — икону, зидну слику и мозаик.

Обично се учлањују у еснафска удружења где остварују елементе социјалне и здравствене заштите. Консерватори се углавном упосљавају у службама заштите или су укључени у вишегодишње пројекте из ове области.

Управо у односу на сложеност области, а када је савремени живопис у питању реч је о уметности у настајању и развоју, као и на сложеност области у оквирима традиције неопходан је био сложен али функционалан курикулум студијских програма. Теоријски део је функционализован, док се искуство праксе стиче постепено кроз низ предмета где се савладава ликовна култура и традиционални поступак сликања. Први прави резултати у теоријским интерпретацијама креативног деловања постигнути су са генерацијама реформисаних студија где су поступност и интердисциплинарност још израженији.

Више од десет година руководите бројним пројектима широм земље, али и самостално излажете од Београда преко Минхена (Jastaig), Њујорка, Бостона, Стразбура, Солуна, Луксембурга, Ниша... С тог становишта можете ли нам рећи да ли постоји савремена литургијска уметност, односно савремена православна уметност, или је развој црквене уметности завршен византијским уметничким нормама и изразима?

– Питање савремености је везано за тежње уметности у ширем смислу која као примарног перципијента „види“ савременике али је исто тако окренута будућности. Да уметност не „познаје“ назадовање опазио је бечки теоретичар уметности Алојз Ригл почетком XX века. Она је савремена у смислу да савремени посматрач у њој открива истину коју претпоставља на онтолошком

Професор Јанићијевић је аутор више од стотину појединачних приказа изложби. Редовно учествује на домаћим и међународним скуповима: „Ниш и Византија“ у Нишу, ФИЛУМ Крагујевац, Симпозион Високе школе СПЦ за уметности и конзервацију, Центар за истраживање САНУ и Универзитета у Крагујевцу, ФАРОС Хвар, Хрватска, Српска теологија данас – ПБФ Универзитета у Београду. Самостално или као руководилац пројекта у целини је осликао храмове: Светог Луке у Гошићима (Црна Гора), Светог Саве у Ријеци Режевића (Црна Гора), Светог Николе у Голупцу, Светог Ђорђа у Белој Цркви, Пророка Јеремије у Браничеву, Вазнесења Господњег у Макцу, Светог Саве у Малом Градишту, Свете Петке у Великом Орашју, Светих Архангела у Мирању (Хрватска), Преображења Господњег у Старом Лецу (Банат), гостопримницу Епархијског двора у Шибенику (Хрватска), Светог Симеона у Јагодњој (Хрватска), трпезарију манастира Лазарице на Далматинском Косову (Хрватска), Свете Петке у Красави, Цркву Светог Георгија у манастиру Завидинце, Силаска Светог Духа на Апостоле у Лишанима Тињским (Хрватска) и др.

пољу. Уметничко дело, са друге стране, како је то уочио један други теоретичар Ханс Зедлмајер око 1930, неопходно мора да има своје „истинито сада“. То сасвим јасно можемо закључити ако данас уђемо у манастир Сопоћане и уочимо да је „истинито сада“ ове уметности историјске околности заменило надвременим. Дело је превазишло своје време. И данас уметност претендује на ту врсту егзистенције. У томе се и налази кључ за разумевање црквене уметности као литургијске. Није, дакле, реч о томе да се иконе примењују у литургијском животу или да се фреско-уметници ослањају на богослужбене књиге већ да уметност у једном надвременом „сада“ показује литургијске тежње. Литургијска усмереност „ка горе“ у садашњости евоцира прошлост а оприсутњује будућност. То је нарочито уочљиво у молитвама анамнезе где се помињу прошли заједно са будућим догађајима. Надилажење историјског поретка представља тежње евхаристијских као и

уметничких двигова. Историјски реалитет у Цркви превазилази се евокацијом Истине као што се то у уметности чини кроз иманентну истину уметничког дела. Отуда је уметност успела у Цркви, почев од II века, упркос негодовању ранохришћанских апологета.

Као што смо претходно протумачили појмове *савремена* и *литургијска* сада је потребно дефинисати и појам *византијске уметности*. Обично смо склони да црквену уметност у ширем смислу назовемо византијском. Проблем је у периодизацији и можемо се сложити да историја црквене уметности може бити подељена на периоде: касноантички – ранохришћански, византијски и средњовековни, поствизантијски и литургијска уметност новог доба и неовизантијски, неомедијевилички или како смо то овде назвали – савремени живопис. Уколико прихватимо Геркеову поделу да се ранохришћанска уметност завршава династијом Ираклија од тада би се могла пратити византијска уметност најда-

ље до пада Цариграда. Одредница средњовековље обухвата и историју уметности народа византијске утицајне сфере. Овај период је у сваком случају обавезујући за сваког ко се посвећује уметности Цркве, али као полазиште, а не као циљ. Уколико византијску уметност поставимо као циљ, кренули смо путем ретроградње и имитације.

Да ли и колико црквена уметност почива на античким основама? Да ли је црквена уметност у себе инкорпорирала достигнућа и наслеђе античке уметности?

– Уметност Цркве је настајала на рушевинама античког света. Оно што је античко свакако је наслеђе платонства које се може констатовати код паганских (Плотин) и ранохришћанских писаца (Тертулијан) као и у хришћанским уметничким почецима у оквиру културе религијског синкретизма. Хришћанска уметност је такође баштинила неке јелинске етичке традиције које су рефлектоване у уметности: иконску свест, *sofrosine*, *areti* – одлучност и слободу која је сада схватана као дар Божији и основ боголикости човека у смислу разумне личности са креативним својствима. Бог је стварао по слободној вољи а то је и премиса уметности. Са друге стране античка уметност која је тежила чувствености и код Платона је изражавала подозрење и схватана је као техничко подражавање природе (*mimesis*) и стога у nižем рангу од философије. Уверен сам, да је Платон могао да претпостави духовне основе касноантичке – ранохришћанске уметности, да би и сам увидео да се уметност кретала у једном другом правцу – симбола и метафора, новопитагорејских схема које су биле парадигме највиших идеја и криптоиконографија Божије парусије.

Ово је велика тема која захтева исцрпније разматрање.

Ипак не треба заборавити на други антички утицај који се из Солуна на Балкан ширио у XIV веку када су антички узор добила нову актуализацију. Из тог утицаја можда најдубљи и најлепши обрасци остали су нам у Богородици Љевишкој кроз јелинске метафоре Старог и Новог Завета као антитезе Сенке и Истине.

Какав су утицај на црквену уметност имала друштвено-политичка превирања – конкретно слобода коју је Црква добила у Римском царству, а затим и средњовековна историја и развој људског друштва?

– Поменуто је већ да се у време тетрархија уметност хришћана развијала у оквирима религијског синкретизма. Из овог раздобља могу се издвојити клесани камени саркофази и сликарство гробница. После Миланског едикта уметност је развијана у свим видовима. Архитектура се може пратити кроз антитезу царских петобродних базилика са атријумом и трансептом и црква и маузолеја са аксијалним типом. Унутрашња супротност ранохришћански стил водила је наглom развоју. Уметност хришћана од Константина Великог постаје везана и за империјални програм. Потом се развијају и други видови – химнографија, примењена уметност у рукописним књигама итд. Јединство елемената допринело је величини и посебности византијске културе. Уметност је постала тачан показатељ духовног раста византијске традиције коју и ми препознајемо као сопствено наслеђе.

Самостално или као руководилац пројекта у целини, осликали сте многе храмове (преко 30). Колико је у иконопису допу-

стиво радовима давати лични печат? Какве су могућности личног израза према Господу?

– Личност као непоновљива ипостас представља темељну вредност цивилизације. Модерно друштво опседнуто индивидуалистима са друге стране, зазира од заједнице као да она претпоставља некакво клонирање личности. Лепота заједнице, а на првом месту мисли се на Цркву, темељи се на лепоти (доброти) појединачних личности које у њој остварују пуни смисао. Чини ми се да је човек стекао духовну зрелост када је у стању да схвати и уочи вредности створених и остварених личности. Задовољство бављења уметношћу јесте и у констатацији различитих личности са креативним потенцијалом. Исто је и са уметношћу Цркве коју можемо посматрати на два начина: кроз непрекидно преиначујуће колективно стваралаштво и кроз допринос непоновљиве личне експресије субјекта који непосредно ствара дело. Ми данас распознајемо ауторе средњовековних дела на основу личне експресије која у њему делује; ипак, то не значи да се ради о последици деловања сујета већ о томе да се и на уметничком пољу личност не може утопити у безличну масу. А да ли је у томе и у којој мери присутна љубав према Господу, управо одређује „истинско сада“ једне уметности. Ту се ствари не смеју прејудиицирати нити се вера и љубав могу мерити нити се уметност може посматрати као последица таквих претпоставки него све заједно. Време је тачан показатељ вредности поменутог етоса у смислу да када престане његово дејство – дела истина.

Осим професуром, Ви се, као ментор, бавите и иконописачким школама које водите у Бијељини, Брчком и Сарајеву,

а у Богословији Светог Саве у Београду од 1996. водите и иконографску секцију. Да ли Ваши студенти, полазници иконописачких школа треба да познају анатомију, заправо, да ли и колико се придржавају природних пропорција у свом стваралаштву?

– Хришћански однос према природи опредељује и њено присуство у уметности. Међутим у једном раздобљу развоја природа није била циљ уметности већ њен непосредни подстицај. Визуелне и приказивачке уметности, са друге стране, не напуштају у потпуности опажајно и природно. У том контексту потребно је разумети анатомију као и цртање и сликање према моделу. Онтологије природе и уметности не подударају се, али се једним делом преклапају. Управо је реч о оном делу који „скреће на себе“ позорност уметности. Немогућност крајњих позиција од потпуног подражавања природе до потпуног њеног одсуства опредељује границе уметности. Природност постојања није њен циљ већ његов преображени вид али да природе нема шта би се преображавало? Уметност Цркве тежи једном натприродном стању и постојању на основу динамизма и потенцијала саме природе.

Колико је неопходно да уметник – иконописац живи црквено да би се бавио уметношћу? Да ли иконописац може бити индиферентан, неверујући?

– Неопходно је да црквена уметност истиче из живота Цркве и тада постаје тачан показатељ њене динамике. Њени путеви са друге стране, недокучиви су. Не може се споља или некаквим манифестом диктирати уметничко делање. То су још крајем XVIII века утврдили Винкелман и Рејнолдс. Образовање субјекта за уметност једино омогућава креативне услове. По-

Уводна беседа на отварању Светосавске изложбе у Математичкој гимназији у Београду, 25. јануар 2014. г.; фото: <http://www.spc.rs/>

божност њених студената потврђује благослов надлежног архијереја у оквирима помесне Цркве где се одвија њихов црквени живот. Ми се кроз наставу трудимо да не нарушимо такве претпоставке али свесни да наша мисија није у организацији духовног живота. У супротном, претворили бисмо се у парацрквену организацију која би озбиљно нарушила поредак и осећање саборности које је и тако у некој врсти кризе. Наш задатак је да студентима омогућимо стицање знања и потребно искуство и да им при томе не онемогућимо креативну слободу. Највише се у прошла два века манипулисало са институцијом духовништва са крајњим исходом у институцији духовног полицајца. Строге судије на крају углавном лоше прођу. Једино Бог заиста зна шта је у уму и срцу човеком како у историјском тако и у контексту будућег.

Дипломирали сте на Факултету ликовних уметности у Београду 1987, Богословски факултет завршили 1993, а 2012. магистрирали на Катедри за теорију уметности на Филозофском факултету Универзитета у Београду. Сада сте се посветили и постдипломским студијама из теорије уметности. Зашто?

– С обзиром на бављење црквеном уметности појавила се по-

треба за њеним суштинским и дубљим посматрањем на теоријском нивоу и то, на првом месту, у односу на период иницијације и стварне разлоге настајања и развоја. Хетерогене теорије омогућиле су такав поступак што је резултирало истраживањем у оквиру магистарског рада *Интерпретација касноантичке уметности у теоријским системима Буркхарта, Рила и Геркеа и проблем њене актуелности*. Прочишћен текст ће, највероватније, бити објављен у издању Института за теолошка истраживања ПБФ у току ове године. Истраживање на нивоу докторског рада обављено је на тему *Преознавање уметности; примена иконолошкој метода у шумаћењу касноантичкој археолошкој материјала*, где се тежи једном историјском (иколошко) али реформисаном методу допуњеном искуствима философске херменеутике и испитивању његове функционалности у односу на уметничка дела која до сада нису (или бар не на тај начин) тумачена. На основу тога утврђена је актуализација питагорејства и платонства у касноантичкој уметности како је то већ констатовано у философији и теологији овог раздобља. Снажно деловање симбола у овом раздобљу, указује на дубљи значај орнамената који се обично схватају као декоративни елементи. ■■

– Поводом 160 година од рођења Михајла Пупина –

Михајло Пупин о својој вери

– кратки изводи из предавања протојереја-ставрофора
др Сава Б. Јовића о Михајлу Пупину –

Михајло Идворски Пупин (Идвор, 9. октобар 1854 — Њујорк, 12. март 1935) био је српски научник, проналазач, професор на Универзитету Колумбија, носилац југословенског Ордена белог орла првог степена и почасни конзул Србије у САД. Био је и један од оснивача и дугогодишњи председник Српског народног савеза у Америци. Такође је добио и Пулицерову награду (1924) за аутобиографско дело *Од њашњака до научењака*.

„Не, ја не верујем да постоји Бог. Но ја знам да Он постоји. И то ми је једино знање што има неку вредност од свега мога знања.“

(М. Пупин)

„Наука у својим открићима поткрепљује и употпуњује моју веру тиме што пружа доказе о иманентности разума и циља у космичким збивањима. Јер, уколико наука дубље прониче у тајне васионе утолико се ближе и боље упознаје са оном руководном силом која управља свим појавама у свету. Наука неизбежно претпоставља и открива разумност у центру целокупне космичке активности....“ „У разним областима научног испитивања, докле год може човек разум да допре, ми свуда наилазимо, не само на активност, већ на активност управљену извесним сврхама и циљевима. Наука нам открива законитост и ред који владају у развићу свемира и указује

на прогрес и стремљења која се дају запазити у васиони.“

„Ми стојимо пред две могућности: или веровати да васиона и величанствени закони и ред у њој јесу просто резултат слепог случаја, или резултат једне интелигенције. Ја лично, као разумно биће, верујем у Божанску Интелигенцију, јер је то простије и далеко разумније. То је у сагласности са мојим целокупним искуством. Теорија, да разумна бића као што смо ми, као и сав други разумни развојни процес у космосу, није ништа друго до резултат неразумног слепог случаја, јесте изван мога схватања и разумевања. И зашто бих ја прихватио једну такву теорију, кад свуда око мене у природи и васиони, свакога дана, запажам дела Божје интелигенције. Зашто ми, слушајући говор човека или његово свирање на виолини, или гледајући дело неког уметника, закључујемо да иза свих тих појава и радњи постоји нека интелигенција? То је разумљиво, јер ја знам шта то значи, и својим разумом могу појмити разумност тих дела. Зашто бих онда одрицао руководну интелигенцију која се налази иза свих космичких појава? Може ли бити разумније претпоставке од ове? За мене као научника то је очигледно. То је било јасно и очигледно за пророке пре 3000 година. И не постоји ништа што је наука до сад открила што би било противно овом уверењу и убеђењу...“

„Наука и вера се допуњују, те се живот, у свој ширини и дубини својој, може најбоље упознати кроз њих.“ „Наука, не само што не смета човеку да буде религиозан, већ га напротив чини способнијим да схвати високи духовни значај религије.“ „Наука нас, доводи у све ближи духовни однос са Богом, односно она нам потврђује учење о великој вредности и значају душе човекове и поткрепљује веровање у човекову бесмртност. Наука је оснажила и ојачала моју веру и учинила ме бољим хришћанином. Али та моја вера, вера научника, нимало се не противи вери моје мајке и народа мога родног села. Наука ме је само уздигла до једног вишег погледа и проширила мој хоризонт и појмове о Творцу.“ „Према томе наука ме је учинила бољим хришћанином и ја верујем да ће наука учинити бољим хришћанима све оне људе и жене који покушавају да разумеју њене просте и дивне законе, јер су то сами Божји закони.“

Делатна вера Михајла Пупина

Михајло Пупин је био највећи добротвор манастира Светог Саве у Либертивилу, а даривао је и друге храмове, како у Америци тако и у отаџбини, пружајући им своју материјалну помоћ и моралну подршку. Помагао је „Српску црквену општину у Идвору, Српску цр-

кву у Љубљани, Црквену општину Бајша, Саборну цркву Свете Тројице у Мостару, Српску црквену општину Баноштар у Срему, Српску цркву у Лесковцу, српске цркве на Косову и Метохији (посебно је помогао обнову цркве Самодреже), Српску цркву у Ђакову, Српску цркву у Лелићу, Српску цркву у Бихаћу, Српску цркву Светог Илије у Бару, Црна Гора, Српску цркву у Чапљанима, Бока, Српску цркву у Хоргошу, Српску цркву у Милетићеву, Војводина, Српску цркву у Лици, Српску цркву у Жељевици, затим Манастир Жичу, Манастир Хиландар на Светој Гори, Манастир Грачаницу на Косову и Метохији, и многе друге.“

Из извештаја Друштва за подизање Спомен-храма Светог Саве на Врачару видимо да се „он 1929. године прикључио акцији у прикупљању помоћи за почетак изградње овог заветног храма“, што је имало великог одјека међу Србима у Америци и Канади.

Пупин је и Светоклиментском храму у Охриду поконио црквено звоно тешко 2.300 кг. У овом граду је, такође, основао и фонд за сиротињу, од 100.000 динара, и то како за хришћанску тако и за муслиманску.

Бијељини је, о јубилеју Филипа Вишњића, највидовитијег гусларског витеза поконио спомен-обележје у бронзи, са жељом „да сјајне песме и дивни морални лик овог генијалног слепог гуслара, песника и историчара Првог српског устанка инспиришу народ у борби за национално и социјално ослобођење“.

Такође је Богомољачкој централи у Крагујевцу поконио штампарију у којој су, поред *Малој Мисионара*, штампане и друге верско-поучне књиге и брошуре.

Нарочиту пажњу је посвећивао свом родном Идвору због чега „је створио посебну задужбину под називом *Фонд Михајло Пупин* којим је руководило привредно друштво „Привредник“ из Београда.

Мноштво је његових дарова, и само Господ зна колико је добра

„Значај Михајла Пупина за нацију и човечанство“ – предавање протојереја-ставрофора др Саво Б. Јовића у Медицинској школи у Београду

Прота Саво Б. Јовић говорио је о Пупину као научнику, али пре свега као човеку вере, који је бољом даним умом, срцем и великим талентом откривао Истину и рећи вером за Христа, Кога је свим својим бићем волео и целој животи сведочио

На позив Ученичког парламента, протојереј-ставрофор др Саво Б. Јовић, главни секретар Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве, 26. марта 2014. године био је гост и предавач у Медицинској школи на Звездари у Београду. Отац Саво је одржао надахнуто предавање на тему „Значај Михајла Пупина за нацију и човечанство“.

Ово интерактивно предавање у свечаној сали Медицинске школе је било веома занимљиво, и подстакло је ученике на размишљање и постављање питања на које је предавач са много умешности одговарао, пруживши присутним слушаоцима нека нова сазнања.

Предавању су, поред ученика Медицинске школе, присуствовали и ученици VII београдске гимназије, тако да је свечана сала примила преко пет стотина ученика и наставника који су у богатом излагању госта сазнали много о једном од најсвестранијих људи у историји наше планете. Пупин је, поред осталих проналазака, својим изумом икс зрака усавршио и Рендгенов проналазак, чиме је допринео медицинској науци.

Неуобичајен пример је да предавач, прота Саво, свештенослужитељ Српске Православне Цркве, говори о Михајлу Пупину, научнику који је највише резултате постигао у области физике – што је и био својеврсни изазов ученицима који су постављали питања, али изнад свега били одушевљени знањем које поседује предавач из ове области.

Прота Саво Б. Јовић годинама изучава дело и лик Михајла Пупина, за кога каже да је прави и истински Христов Светосавац, да је спознао сву тајну бескраја и био успешан у свему, јер је знао своју меру, пребројао своје таланте, умножио их и послужио Богу и човеку. Ово предавање проте Саве и било је повод да се и наш лист придружи обележавању 160. годишњице од рођења изузетног научника, а изнад свега и пре свега, Христовог Светосавца Михајла Пупина Идворског.

О. Стојановић

учинио водећи рачуна „да не зна левица шта чини десница“ (ср. Мт. 6, 3). Све су то плодови његове вере и љубави којима се „поврх свега, обукао“ (ср. Кол. 3, 14), са којима је отишао у свет и у њему све време добродетелно живео. Дакле, он није бирао време, ни ти се правдао њиме, већ је увек

био спреман да помогне, не тражећи заузврат ништа. А чинио је добро другима, зато што их је волео, а волео их је јер је волео Бога и знао да је „Љубав од Бога, и да сваки који љуби од Бога је рођен, и познаје Бога... И који пребива у љубави, у Богу пребива и Бог у њему“ (ср. 1 Јн. 4, 7.16). ✠

– Теологија и наука у дијалогу (2) –

Да ли је богословљу потребна савремена наука?

Прошјереј Александар Михаиловић

– Од Великог праска до космичке Литургије –

Увод

О домаћено је уверење да су наука и теологија још од времена коперниканског обрта области без пресека: обе „хладне“ и удаљене једна од друге. Истина је да понекад теологија изводи своје закључке не ослањајући се на резултате природних наука (као да се ништа није догодило), да не доводи у везу проверене ставове неке научне дисциплине са чињеницом Божијег откривења и деловања или, ако их и доводи у везу, онда то остварује на један апологетско-идеолошки начин, чиме престаје да буде теологија.

Наука, пак, опстаје понекад као самозатворени, езотеријски и неразумљиви систем, који не признаје не само реалност откривења, него чак ни најелементарнију природну религиозност човека, истраживача, током његовог научноистраживачког процеса. Њихова целовита повезаност једва да је на видику. Наравно, теологија Цркве има своју космологију (и космогонију), док само неке савремене космологије укључују Бога у своје хипотезе.

Плодна сарадња могла би се остварити само у смислу обостраног упознавања и довођења у креативну везу њихових фундаменталних ставова, искључујући сваки идеолошки и чак „религиозни“ приступ, а укључујући целовити (холистички), телеолошки и егзистенцијални.

Покушаћемо да, на најуопштенији начин, прикажемо космолошка начела теологије, изводећи као закључак став да је могуће говорити о космогонији укључујући теологију, те да је — обратно — теологији потребна савремена наука, не као „слушкиња“, него као носилац истине о делу стварности иза које, такође, стоји Бог.

Златна нит дијалога биће „антропички космолошки принцип“.

О космолошким моделима

Старе космогонијске моделе, као ни средњовековне (Аристотелов, Птолемејев, Коперников), нећемо наводити. Прва два заобилазимо јер су превазиђени, а трећи (Коперников) јер је недовољан, те прелазимо на моделе настале током XX века, који доносе сасвим нова квантитативна теоријска предвиђања. Да би опстали, теоријски модели свемира морају бити оцењени опсервационим подацима модерне астрофизике. Од великог броја података до којих астрофизичари долазе осматрањем, тек систематском анализом долази се до малог броја битних (експериментално потврђених!) уз помоћ којих се може извршити оцена ваљаности космолошких модела.

Астрономија је напредовала огромном брзином, од нала-

жења нових небеских објеката и закона до проширивања посматрања и увођења њихових нових метода, лансирањем уређаја за осматрање у орбите око Земље (као, на пример, Међународна свемирска станица на висини од 340 km од Земље, телескоп „Хабл“ на 580 km, „Ландсат“ 7.700 km од Земље, ГПС на 19.000 km и геостационарни сателит на 36.000 km од Земље, као и чувени свемирски телескоп „Кобе“), захваљујући којима наука има продор у дубоки свемир.

Наведимо неке опсервационе методе:

Пребројавање галаксија

Ова анализа је показала да је број галаксија у свим смеровима исти. Наиме, пребројавањем све даљих галаксија дошло се до великог степена једнакости ових бројева у свим смеровима. Астрофизичари су из тога извели закључак да је свемир изотропан, тј. свуда исти, те отуда и да је свуда исте густине, да је хомоген.

Спектрална анализа

Овом методом је откривено присуство неких хемијских елемената у звездама и галак-

сијама уз помоћ анализе емисионих и спектралних линија. Наиме, свака звезда има различити сјај, односно спектар различитих боја. Њиховом анализом и упоређивањем са апсорпцијом боја хемијских елемената, астрофизичари су прецизно одредили који су хемијски елементи присутни у звездама. Тако су извели закључак да су водник H1 и H2, хелијум He3 и He4, као и литијум Li1, доминантни у звездама.

Помак спектралних линија

Испитивањем спектра звезда и галаксија, научници су (Слајфер, 1912) приметили да се боје спектра које су емитовале звезде померају према црвеном крају, тј. према црвеној боји на спектру. Ово је значило да се звезде и галаксије од којих нам долази светлост удаљују од посматрача.

Научник Хабл посветио се изучавању удаљености галаксија и проучавању спектралних линија насталих од светлости која долази са звезда и галаксија. На основу класичног Доплеровог ефекта, установио је 1929. г. да се код већине галаксија јављао црвени помак, тј. померање линија спектра ка црвеној линији, што је значило да су светлост емитова-

ле галаксије и звезде које су се удаљавале од посматрача, тј. од Земље.

Микроталасно зрачење

Два америчка физичара из лабораторије „Бел телефон“ (Bell Telephone) у Њу Џерсију, Пензијас и Вилсон, забележили су 1965, испробавајући осетљиви микроталасни детектор, некакав шум који као да је долазио изван атмосфере, непромењен, ма у ком правцу детектор био окренут. Уз то, шум је остајао исти дању и ноћу, и током целе године. Закључили су да то зрачење долази изван галаксије, односно да је у питању шум из ране васионе који је исти у свим правцима, па је и васиона (видело се касније) иста у свим правцима. За ово откриће микроталасних зрачења из веома ране васионе, Пензијас и Вилсон добили су Нобелову награду за физику 1978. године.

Након изложених опсервационих метода које оцењују ваљаност космолошких модела, навешћемо укратко две основне космолошке парадигме: модел стационарне васионе и модел Великог праска (Big Bang).

Модел стационарне васионе поставили су Х. Бонди, Т. Голд и Ф. Хојл (1948). По њиховом мишљењу, васиона је приближно иста у свим временима и у свим тачкама простора. Мате-

рија се непрекидно ствара и из ње настају нове галаксије.

Великог праска није било, те ни Бога као творца васионе. Густина васионе је константна, васиона се непрекидно шири, њена маса расте. У овом моделу захтева се непрекидна производња материје свуда у свемиру, што се никако није могло потврдити експериментом.

Подаци које су добили астрофизичари о изотропији и хомогености васионе потврђују стационарни модел, подаци о црвеном помаку такође, међутим, подаци о раном космичком шуму противрече стационарном моделу, који искључује Велики прасак, самим тим и емитовање микроталасног зрачења које су детектовали Пензијас и Вилсон. Опсервационим подацима, за сада, у науци не противречи Фридманов модел.

Руски космолог Александар Фридман је 1922. г. засновао модел свемира који је изотропан (тј. истоветан у свим смеровима посматрања) и хомоген (тј. свуда исте густине у исто време). Овај модел сматра да се све галаксије међусобно удаљују, попут балона са нацртаним тачкама који се полако надувава. Пошто се балон шири, размак између тачака се повећава. Уз помоћ Хабловог открића ширења васионе, Фридман је поставио три модела њеног ширења. У првом, васиона се најпре шири, а потом колабира, простор је закривљен око самога себе и коначан је. У другом, у којем се васиона заувек шири, простор је закривљен попут седла, бесконачан је. Простор је раван у трећем моделу, те је васиона бесконачна.

— *наставиће се* —

Фото: <http://nothingoutofnothing.files.wordpress.com/>

Положај детета у Цркви (10)

Вера и васпитање

Ивица Живковић

Смирење пред ближњим једна је од основних претпоставки православне хришћанске педагогије.

Човеков однос са ближњима је непогрешиви показатељ његовог стварног односа према Богу. Другим речима, однос према Богу одражава се кроз човеков однос према ближњем. Тако и однос одраслих према деци није некаква аутономно успостављена структура, већ последица постојећег односа према Богу. Хришћанско васпитање, али и односи хришћана са децом уопште, произилазе из њихове вере и никада нису самостални и независни од ње. Према тумачењу оца Јустина, „подизати децу у васпитању и науци Господњој“ (Еф. 6, 4) значи у свему и кроз све водити своју децу, ближе и саме себе ка Господу.

Православна вера

Уколико се као циљ православног васпитања одреди сједињење човека са Богом, јасно је да се тај циљ не може постићи самосталним људским напорима. Овде је од пресудне важности окренутост ка извору живота, слобода од тиранске нужности страсног везивања за свет. Пуноћа постојања остварује се као учешће у вечном, непропадљивом животу Бога, а тајна те пуноће историјски је откривена као догађај општења са Богом у Литургији Цркве.

Православна вера у Бога је више од прости убеђености да Бог

постоји и придржавања одређених норми. Она је живи однос са Богом, однос који се огледа пре свега у човековој унутрашњој, умној посвећености. Из сазнања о свом животу и животу своје деце као Божјем дару потиче молитвено осећање благодарења као основни животни став. У нечијој усредсређености открива се и његово стварно духовно опредељење. Тако се у стању човековог ума и чувству божанске благодати показује критеријум нечије православне вере.

Страх Божји

Једно од суштинских обележја православне вере је појава страха Божјег. То је последица осећања Божјег присуства и узвишености, а уједно и недостојности човека који стоји пред њим. Као таква, ова појава неизбежно оставља утицај на човекове односе према ближњем. Страх у савременој култури није популаран избор; он спада у негативна осећања којих се треба клонити. Међутим, оци и учитељи Цркве не пропуштају да нагласе да страх Божји није попут других, земаљских узнемирења. Упркос почетној тескоби која настаје услед греха, њиме се временом изгоне сви други људски страхови и тегобна расположења душе, па и стрепња родитеља у погледу будуће судбине њихове деце. На тај начин

страх Божји доводи до позитивног става у духовној борби, који се утврђује силом добрих помисли. Његов коначан плод је стање сталожености и спокојства, које се у духовном животу јавља и као критеријум истине.

Страх Божји у даљим етапама развоја ураћа родитељском благодарношћу, која спада у темељ православног педагошког предања. Вера као живот у духу славословља и благодарења не оставља простора осећајима оптерећења или незадовољства децом. Осим тога, неизоставна пратилац страха Божјег је врлина смерности, односно смирења. Пракса држања напрегнуте пажње и самоиспитивања онемогућава људе да дођу до високог мишљења о себи и упућује их на став да заслужију сваку неугодност која се тиче њиховог положаја и опхођења од стране других – па и њихове деце.

Смирење

Смирење пред ближњим једна је од основних претпоставки православне хришћанске педагогије. Будући туђе телесном мудровању пале људске природе, оно захтева нарочиту пажњу и примену у односима са децом. Православно васпитање је резултанта неколико сложених духовних ставова; то су: неуздање у себе и своје судове, пажња при грађењу међусобних односа, од-

суство прекомерне захтевности, покривање немоћи и грешака ближњих. Приводећи децу и своје ближње Христу, одрасли верни попут Светог Јована Претече – треба да стоје по страни радујући се свом унижењу. На тај начин они и сведоче пред децом најдрагоценију хришћанску врлину смирења.

Уверени да Господ управља судбином свих људи, православни верни треба да показују смирену покорност Богу. Са тим осећањем они треба да примају свако искушење, увиђајући да се извор узнемиравања налази искључиво у сопственим људским оправдањима. Савремени духовници Цркве храбро позивају православне родитеље да не брину за своју децу, верујући да су она заштићена Божјом благодаћу. Препуштање Божјој вољи треба да проистекне из свести родитеља о немогућности да у потребној мери упознају душевна стања своје деце и путеве који се налазе пред њима. Стога се вера родитеља показује и у допуштању отворених могућности и развоја у животима њихове деце. Уместо одавања бригаа и оптерећењима која потичу из њихових мисаоних конструкција, они треба да се држе скромних амбиција неометања дететовог духовног развоја. Смирење одраслих хришћана огледа се не само у неправдању, већ и у унутрашњем одрицању и неочекивању од себе. Строги стандарди православне вере говоре да се тек у смирењу пред ближњим стичу услови истинске љубави у Христу. Оно је знак познања греховности људских настојања, али и једини веродостојан показатељ човековог односа са Богом.

Невоље у односима са децом

Деца не припадају својим родитељима у пуном и коначном смислу те речи. Она припадају најпре свом Творцу, док са родитељима имају одређен специфични однос. Стога православни

пастири упућују верне да своју децу подижу најпре препуштајући их путевима Божјег промисла, а тек потом путевима науке и људског искуства. Важан саставни део православног васпитања огледа се у начину на који верни подносе преокрете и искушења, јер се у њима открива изображење Христових страдања.

Невоље у односима са ближњим неопходне су ради откривања непознатих страсти, као једини могућ показатељ постојећих неправилности у односима. Божја благодат указује се у животу хришћана и кроз земаљске патње. Стога су молитве за благодатно трпљење жалости и искушења и за подношење тешких душевних стања неодвојиве од

благодатног смирења. Тиме се на делу доживљава Божје васпитање, чија је сврха чишћење душа од зла. Поред испитивања природних узрока невоља и начина за њихово отклањање, православни верни се усредсређују на значај ових невоља у оквиру односа са Богом. Велика утеха родитељима нашег доба садржи се у поукама о васпитној божанској благодати, где се и напуштеност од Бога тумачи у светлу спасоносног руковођења. У жалостима, хладноћи срца и одсуству духовне радости огледа се, по учењу појединих отаца, знак особите Божје љубави.

У следећем броју:

Црква као субјект васпишања

Поводом најновијих дешавања на истоку Европе

Крим, где је започето крштење Русије

др Александар Раковић

Крим је стигао у жижу јавности која је мало знала о његовој историји

У новембру 2013. у Кијеву су почели опозициони протести против украјинске власти како би се ова држава приморала на евроинтеграције и спречио њен пут ка евроазијским интеграцијама. Када кажемо европске интеграције мислимо најпре на Европску унију, а када је реч о евроазијским интеграцијама ради се о потенцијалним интеграцијама Украјине са Русијом, Белорусијом, Казахстаном, Јерменијом и другим државама бившег Совјетског Савеза које то буду желеле.

У Украјини која је подељена на северозападни (проевропски део) и југоисточни (проруски део) свака турбуленција овог типа могла је имати кобне последице. О томе се говорило протеклих деценија, а на концу криза која је започела у новембру 2013. ескалирала је у фебруару 2014. насилним свргавањем украјинског председника Виктора Јануковича с власти у Кијеву, његовим бегом у Ростов на Дону (Русија), потом покретом руских војних снага на Криму и на крају референдумом којим су Република Крим и град Севастопољ 16. марта 2014. присаједињени Русији.

Перцепција догађаја у Украјини и на Криму у потпуности се разликовала на Западу и у

Русији. Док су западни лидери свргавање председника Виктора Јануковича (22. фебруар 2014) сматрали легитимним чином а покрет „Евромајдан“ демократским и револуционарним, руска страна је сматрала да је у украјинском парламенту и на кијевским улицама извршен оружани пуч. Као одговор на то уследило је самоорганизовање грађана Крима и видљива појава ру-

овом тренутку још нејасан исход – хоће ли и овде доћи до руске интервенције или неће?

Крим је, дакле, стигао у жижу јавности која је мало знала о његовој историји, као и о томе зашто су Република Крим и Севастопољ толико важни за Русију да би на том простору извела војну операцију заузимања Крима без испаљеног метка.

Полуострво Крим заузима простор на северу Црног мора и стратешки је увек било важно као један од мостова из Европе на војном и трговинском путу даље ка Азији или у обрнутом смеру.

У античко време Крим су насељавали Скити и Сармати, а од 7. века пре Христа на Криму су почеле да ничу грчке колоније. Уједињавањем грчких колонија, односно Грка са Скитима и Сарматима у 5. веку пре Христа настала је Босфорска краљевина. Ово је била хеленистичка држава у којој се говорио грчки језик и веровало у пантеон грчких античких „богова“.

Од 1. века пре Христа до 4. века кримско полуострво припадало је Римској империји. Нападали су га и привремено освајали Готи (у 3. веку), Хуни (у 4. веку), затим туранско племе Бугара, па за њима и туранско племе Хазара које је

Крим за историју
Русије има посебан и важан
значај. На Криму је почело крштење
Русије у средњем веку. На Криму је
почела историја Руске
Православне Цркве.

ских војних снага на Криму и у Севастопољу, како оних које су ту биле стациониране према руско-украјинском споразуму (1997), тако и других које су почеле да пристижу из Русије. Западна јавност је ово видела као окупацију дела украјинске територије, а руска јавност као уважавање воље грађана Крима и Севастопоља да се заштите од снага које би могле да пристигну из Кијева. Тако је Крим постао могуће жариште новог хладног рата Запада и Русије, а следе га и области на југоистоку Украјине где је у

степама Волге и Дона од Крима до Кавказа владало од 7. до 10. века. Између 8. и 10. века хазарски владари и властела примили су јудаизам.

Руски и грчки додири на Криму почели су у 10. веку. Јужни појас Крима је од средине 9. века до 12. века био део Византијског царства. Источни део Крима је у 10. веку освојио кнез Кијевске Русије Свјатослав, а до краја 10. века кнез Владимир је освојио византијски град Херсонес. Византијски цар Василије II и кијевски (руски) кнез Владимир договорили су 987. покрштавање Руса. Кнез Владимир је крштен 988. у Херсонесу, у близини данашњег Севастопоља, на Криму, а каже се да је на реци Дњепру исте године извршено масовно крштење Руса. Ови догађаји називају се „крштењем Русије“.

Важно је шта о томе мисли и руски председник Владимир Путин. Он је 18. марта 2014. поводом присаједињења Крима Русији поручио: „Да би се схватило зашто је направљен управо овакав избор, довољно је знати историју Крима, знати шта је Русија значила и шта значи за Крим, а шта Крим за Русију. На Криму је буквално све натопљено нашом заједничком историјом и поносом. Ту је древни Херсонес у којем се крстио Свети кнез Владимир. Његов духовни подвиг – окретање православљу – предодредио је заједничку културну, вредносну и цивилизацијску основу која обједињава народе Русије, Украјине и Белорусије.“

Од 13. до 18. века Кримом су владали турански народи. Татари су 1441. основали своју муслиманску државу Кримски канат која је постојала до 1783. године. Крим је потом присаједињен Русији (1783–1917). Ионако сложена етничка и верска

слика Крима почела је још да се усложњава новим досељавањем Руса.

Када је реч о Севастопољу, то је гради лука Црноморске флоте који за Русију има посебан значај и данас, када после присаједињења Крима Русији ужива посебан статус као Москва и Санкт Петербург. У Кримском рату, током борби и опсаде Севастопоља (1854–1855), француске, британске и турске снаге бесомучно су бомбардовале град.

У овим борбама убијено је преко 100.000 Руса. Током Другог светског рата на Криму су се одиграле неке од најкрвавијих битака. Након тадашње опсаде Севастопоља (1941–1942) град је пао у немачке руке. Совјетске снаге су 1944. ослободиле Севастопољ који је у борбама био потпуно разорен па је било потребно да се поново гради. Путин је у поменутом говору рекао да је Севастопољ „град-легенда, град велике судбине, град-тврђава и домовина руске црноморске ратне флоте“.

У време Совјетског Савеза, Крим је све до 1954. био део Русије када су га совјетске власти поклониле Украјини. Након распада Совјетског Савеза, Крим је 1991. добио статус аутономне републике у оквиру Украјине, а Севастопољ наследио посебан статус из совјетског времена. Поновимо, Република Крим и град Севастопољ су од марта 2014. након референдума припојени Руској Федерацији.

Виктор Васњецов (Виктор Михайлович Васнецов, 1848–1926): Крштење Светог кнеза Владимира (1890. г.)

Попис 2001. показује да је на Криму живело око 2.376.000 људи. Руса је било 58,5%, Украјинаца 24,4%, кримских Татара 12,1%. Руским језиком говори 77%, татарским 11,4%, украјинским 10,1%. Већина становништва су верници Руске Православне Цркве.

Крим за историју Русије има посебан и важан значај. На Криму је почело крштење Русије у средњем веку. На Криму је почела историја Руске Православне Цркве. Севастопољ, град херој и лука Црноморске флоте Русије, има посебан значај за руску државу и руску војску. За њега су вођене епске битке. Дизао се из пепела и остао руски. Даље, Руси су апсолутна већина на Криму и гласали су за уједињење са Русијом. Поред тога, са Крима се јасно виде Европа, Мала Азија и Блиски исток. Русија је присаједињењем Крима и Севастопоља (полуострва Крим) вратила своју територију која јој је у совјетско време одузета на неправедан начин. ■■

– Сто година од почетка Првог светског рата (6. део) –

(поводом стогодишњице од почетка Првог светског рата, односно агресије Аустроугарске, Немачке а потом и Бугарске на Србију и Црну Гору)

Америчка порука у Првом светском рату: „Спасимо Србију, нашег савезника“

др Александар Раковић

Западне силе су, у време ан-тисрпске кампање током Грађанског рата у СФР Југославији (1991–1995) и Рата на Косову и Метохији који је пратила агресија НАТО пакта на СР Југославију (1998–1999), утрошиле много новца и муниције да би се југословенски народи и њихове историје приказале подобним: за сатанизацију (Срби) односно глорификацију и/или амнестију (остали).

Медијска машинерија Запада досегла је тада гротескне али злокобне разmere а истина није вредела баш ништа.

Срби су медијски приказани као народ који је срушио Југославију иако су сецесионистички референдуми били одржани у Словенији (1991), Хрватској (1991), Македонији (1991) и Босни и Херцеговини (1992). Словеначки народ, хрватски народ, македонски народ и муслимански народ гласали су за излазак из СФР Југославије.

С друге стране, да би се очувала међународно призната и суверена држава СФР Југославија, српски народ у Крајини (16. март 1991) и српски народ у Босни и Херцеговини (7. април 1992) определили су се да остану део Југославије, заједно са Ре-

публиком Србијом, Републиком Црном Гором и другим републикама које то желе.

Дакле, српски народ у Републици Србији, Републици Црној Гори, Републици Српској и Републици Српској Крајини је чувао југословенску државност (настау 1. децембра 1918) израслу из модерне српске државности (настале 15. фебруара 1804) након наших великих победа у Првом светском рату (1914–1918).

Међутим, због политичких планова Запада да збришу југословенску државност, ступе својим трупама на тло несврстане и неутралне Југославије, спроведено је потпуно и суштинско первертовање чињеница. Тако су разбијачи Југославије (западне силе и сецесионистичке републике) постали њени „браниоци“, а истински чувари Југославије (Срби) приказани су од стране западних политичара и њима наклоњених медија као „разбијачи“ сопствене земље. Заиста невероватно.

Разговори односно преговори руководства СР Југославије, Републике Србије, Републике Црне Горе, Републике Српске и Републике Српске Крајине са западним државницима, политичарима, преговарачима, верификаторима – у којима су коришће-

ни аргументи српског народа с ослонцем на историју – често су извргавани подсмеху. Србима се говорило да не могу живети у прошлости већ да се морају окренути будућности.

Американци су у томе предњачили. Амерички дипломата Ричард Холбрук је током мировних преговора у Дејтону (1995) поручио Србима да не жели да слуша „глупости из историје“. Ипак, и у овим приликама су важили двоструки аршини. Само четири године касније (1999) амерички председник Бил Клинтон је у историјском говору пред десетинама милиона телевизијских гледалаца у Сједињеним Америчким Државама (а говор је праћен широм читавог света) образложио да Сједињене Америчке Државе и НАТО савезници покрећу хуманитарну војну интервенцију против СР Југославије (Србије и Црне Горе) како би се спречило да балкански ратови постану искра за неки будући велики сукоб као што је то било 1914. када је након атентата у Сарајеву почео Први светски рат.

Клинтонов говор је, заправо, био својеврсна јавна објава рата СР Југославији и српском народу. У њему су лекције из историје биле веома добродошле јер

према америчким стратезима осврћи на прошлост имају сврху ако се могу употребити за сопствене циљеве, а у супротном су то „глупости“ с којима се не може гледати „блистава будућност“. Британски аналитичар Мартин Маклахлин је овај Клинтонов наступ оценио као „гомилање лажи“.

Ипак, вратимо се мало и у прошлост, у време Првог светског рата које је поменуо и Клинтон. Амерички поглед на Србију је тада био потпуно другачији. Наше две земље су тих година биле савезници. Наши савезници су тада, поред осталих, били и Велика Британија и Италија. А амерички, британски и италијански плакати и дописнице из времена Првог светског рата говоре више од хиљаду речи.

Узмимо на пример амерички плакат „Спасимо Србију, нашег савезника“ на којем су приказани српски војници и српска нејач у збеговима од аустроугарског, немачког и бугарског завојевача. Осврнимо се и на британски плакат „Морате помоћи Србији“ на којем се осликавају српске жене и деца како на војним стражишћима траже своје мужеве и очеве. У тексту је стајало: „Наши српски савезници – бескућници, у потпуности опљачкани, хиљаде сирочади, лишени свега – зависе

од добре воље британске јавности за све животне потрепштине. Не оклевајте да покажете британску одговорност за несрећну Србију“. Додајмо и италијанску разгледницу с натписом на француском „Српски мученици“ на којој је приказано како Аустроугарска и Немачка наваљују на Србију док јој Бугарска забада нож у леђа.

Сједињене Америчке Државе, Велика Британија и Француска које су признале југословенску државу 1918. биле су, нажалост, активни учесници њене разградње током деведесетих година 20. века. Док је Југославија водила европску па светску политику, бивше југословенске републике данас су само мале државице на рубу „Европе“. На нашем простору данас нема места за јаку државу. Велике силе то не би дозволиле јер би их то, сматрају, осујетило на путу ка Русији.

С тим у вези не смемо сметнути са ума још једну важну чињеницу. Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца/Југославија (створена 1918. као резултат српске победе у Првом светском рату) била је земља у којој су постојале две велике православне јерархије: Српска Православна Црква са седиштем у Београду и Руска Православна Загранична Црква са седиштем у Сремским Кар-

ловцима (која је ту нашла уточиште од совјетских болшевика). Царска Русија више није постојала, Грчка је у рату против Турске (1919–1922) дефинитивно изгубила етничке територије у Малој Азији а није успела да ослободи своју историјску престоницу Цариград (Константинопољ) који је коначно припао Турској. Стога је званични Београд, након руске и грчке катастрофе, био макар кратко стуб православног света. Кажемо „макар кратко“ јер су Краљевину Југославију ускоро почеле да потресају међуетничке тензије које су земљу водиле у другом правцу. ■■

– Како нас је видео и заволео Швајцарац Рајс (7. део) –

Златно срце спава

Анђоније Ђурић

Гледао је Рајс из непосредне близине јуначку борбу српске војске на Кајмакчалану и његово срце је ту остало

Његова жеља је испуњена. Рајс је оставио аманет да се његово срце извади и остави у капели на врху Кајмакчалана, међу његове ратне другове, српске ратнике, који су први отворили капију слободе према поробљеној отаџбини и ту, покошени рафалима немачких и бугарских пукова, заувек остали.

Овај део Рајсовог тестаментa испуњен је 31. августа 1929. године, двадесет три дана после његове смрти.

За његово срце, вазда испуњено искреном и жарком љубављу према српском војнику, не би се могло наћи достојније место. Ту, у капели бесмртника, где небо изгледа сасвим близу, на некадашњем попршту крвавих борби, срце великог човека у мермерној капели добило је најпуније значење једног светлог и дубоког симбола.

И све је било као на Топчидерском гробљу, на Рајсовој сахрани: владика и свештеници, некадашњи француски ратници, наши војници и официри, рођаци и пријатељи, грађани Битоља и Скопља, ратне заставе, плотуни...

Уместо тела – срце. Рајсово срце.

Овде, у овој урни,
на врху Кајмакчалана
Златно срце спава
Пријатеља Срба из најтежих
Дана јунака Правде,
Истине и Права
Швајцарца Рајса
ком' нек је слава.

Ови потресни стихови недавно преминулог књижевника Младена Ст. Ђуричића, сведока и учесника многих битака и Рајсовог искреног пријатеља, уклесани на мермерну урну

античког типа, сведоче о неизмерној љубави једног странца према Србији, али истовремено сведоче о захвалности и топлој љубави српског народа према том истом странцу кога ће од првог сусрета пригрлити као најрођенијег. Да ту љубав, снажну и искрену, непатворену, није осетио доктор Рајс – не би остао уз српске ратнике све време сурова рата, а нарочито не би остао у Београду десет година после рата, где га је у његовој кући нашла смрт. И не би том народу завештао оно што можда нико у историји људског рода није учинио: своје срце. Али, не срце као љубав, у метафоричном смислу, већ дословно – срце из груди.

Видео је борбу за Кајмакчалан

Било је, сведоче они који су се тог дана, 31. августа, окупили око капеле на висини од 2.520 метара, нечег суровог, величанственог и побожног у овом планинском масиву и новом виђењу. Ровови, дуге траншеје, бетонски заклони, зему-

И све је било као на
Топчидерском гробљу,
на Рајсовој сахрани:
владика и свештеници,
некадашњи француски
ратници, наши војни-
ци и официри, рођаци
и пријатељи, грађани
Битоља и Скопља, ратне
заставе, плотуни...

Споменик Арчибалду Рајсу у Топчидерском парку у Београду (фото: РТС)

нице, чауре, реденици, комади
поломљеног оружја, топовске
цеви набијене у земљу, опасачи,
мањерке и чутурице, зве-
здице са искиданих еполета,
шарене, српске сељачке торбе
ко зна из ког краја, футроле
пиштоља, понеки искривљени
и већ зарђали бајонет, комади
шајкаче и бугарске шапке...

Све је још сведочило о љу-
тој бици вођеној у септембру
1916. године за овај планински
масив, један од најважнијих
стратешких циљева на линији
Солунског фронта.

Борбе на овом делу фронта
биле су даноноћне – трајале су
непрекидно деветнаест дана.

Према врху је кидисала чу-
вена Дринска дивизија, а лево
од ње, на Старков гроб, Дунав-
ска дивизија, ојачана 1. тимоч-
ком бригадом.

Напредујући корак по ко-
рак уз врлетну планину, током
тродневних жестоких окршаја,
трупe Дринске дивизије су у
ноћном јуришу, 18. септембра,
овладале врхом Кајмакчалана.
Исте ноћи бугарске трупe су
извршиле четири противнапа-
да, али су сваки пут одбијене и
то са огромним губицима. Оне
су, међутим, довукле нова по-
јачања и ноћу, 26. септембра,
преотеле врх Кајмакчалана.
Четири дана касније, 30. сеп-

тембра, Дринска дивизија је,
ојачана делом снага Дунавске
дивизије и Добровољачким од-
редом, поново заузела Кајмак-
чалан, а Дунавска дивизија
Старков гроб.

Борбе на масиву Кајмакча-
лана биле су изузетно тешке, о
чему најречитије говоре губи-
ци на обема странама. Укуп-
ни српски губици достигли су
огроман број од близу пет хи-
љада војника и официра изба-
чених из строја. Само је Дрин-
ска дивизија изгубила близу
четири хиљаде војника, од ко-
јих је 747 погинуло.

У тим борбама погинуло је
39 официра, од којих три ко-
манданта батаљона, а рањено
137 официра, међу који-
ма и два команданта пука. О
бугарским губицима, који су
свакако било већи, постоје
само посредна сведочанства.
Бугарски генерал Недев, пи-
шући о борбама на Кајмакча-
лану, истиче да су бугарски
војници, изложени ураганској
ватри српске артиљерије, за-
пали у тешку психичку кризу.
„Они су“, пише Недев, „почели
масовно да губе разум, поста-
ли су равнодушни према смр-
ти; нису препознавали своје
команданте и другове, чак су
почели несвесно да беже на-
зад; до вечери на положајима

је остало мноштво убијених
и рањених...”

Описујући приказ који су за-
текли српски војници по изла-
ску на Кајмакчалан, Ђорђе Ла-
заревећ каже да се „пред њима
указало бојно поље формално
прекривено лешевима“.

Освајање Кајмакчалана спа-
да у значајне ратне подвиге
српске војске. Вест о том успе-
ху препорођене српске војске,
о којој је непријатељ ширио
вести да више не постоји, да је
сломљена, уништена, покопа-
на у врлетима Албаније и ду-
бинама Јонског мора, а која је
ту, на Кајмакчалану, поново,
после изгнанства, ступила на
тле своје државе, одјекнула је
широм света готово као и по-
беда код Куманова у борби с
Турцима 1912. године и на Це-
ру и Колубари у августу и де-
цембру 1914. године против
освајача из Беча и Пеште.

Доктор Рајс је из непосред-
не близине пратио ток битке за
Кајмакчалан. Гледао је српске
војнике како силовито јуриша-
ју у поробљену отаџбину и ка-
ко падају покошени рафалима
и топовским гранатама.

Ту се, можда, зачела жеља да
њима, кад дође час умирања –
завешта своје срце.

– наставиће се –

– Пре сто година –

Ускрс 1914.

Живорад Јанковић

Време мира између балканских и Великог рата – како се тад говорило, траје око годину дана. Познат је психолошки феномен да мали предмети смештени између много већих изгледају још мањи. Тако и овде пажњу савременика, па и самих учесника у каснијем сећању привлачи време ратовања. Гледано у том контексту, демобилизације војске крајем 1913. године као да није ни било. Утисак је као да је војска била само на одсуству (време кад је војник код куће да се види са својима).

Новинске вести из тог времена су шкрте. Текстови по тадашњим листовима су углавном „препуцавања“ политичких партија, док се о догађањима мало говори.

По тада важећем (старом) календару Ускрс је ове године падао шестог априла. Штампач бележи кратко да је престолонаследник Александар празнике провео на југу у новоослобођеним областима обишавши Скопље, Грачаницу, Призрен, Ђевђелију... Од тога је једино његов боравак у манастиру Грачаници пропраћен са пар реченица: „На први дан Ускрса Престолонаследник Александар присуствовао је свечаној служби у манастиру Грачаници и том се приликом причестио... Приликом бављења у Грачаници Престолонаследник је подарио цркви један златан путир са свим сасудима за свето причешће“. Вест као да има карак-

тер званичног саопштења јер је по листовима текст исти.

Иако су те области слободне око годину и по, оне у формалном погледу још увек нису саставни део Краљевине Србије, већ имају посебан статус. У погледу црквене управе оне ће још више година бити у саставу Цариградске Патријаршије, као што су биле још од укидања Пећке Патријаршије 1766. Преговори о преузимању ове области у оквир Српске Цркве ратом су прекинути. Грачаница и Призрен су у саставу епархије која тада тренутно нема свог архијереја. Дотадашњи рашко-призренски Епископ Нићифор Перић (1901–1911) је поднео оставку, а избор новог, уз остало, спречио је и почетак ратова.

По уопштеним описима Грачанице, време после ослобођења представљено је само са пар суморно исказаних реченица. Тако се стиче утисак као да је на изванредан начин стање у новим приликама и теже. Сигурно је да није тако али и овде дејствује поменути закон оптичког привида. За даном ослобођења чезнуло се кроз векове и поколења. Кад је дуго очекивана слобода дошла она није могла да отклони све тешкоће које живот носи. Стога се јавља видно, али и мало оправдано разочарење.

Манастир тада води поп Димитрије Ивић по други пут. Прво је то било 1905–1908, а потом после смрти Архимандрита Мирона (Ђорђевића) од

1911. године. На том месту остао је до септембра 1919.

У време ропства „сабор о Великој Госпођи“ био је датум у животу домаћих Срба са широког простора. Стање у новим условима је суморно. Сабор „бива све мањи. Људи из далека су ретки. Манастир нема чим више да напоји и нахрани свет који дође на сабор, а и тај свет дође, разгледа, уђе или не уђе у цркву, проћаска у колу...“

Неповољно се доживљава и ново стање школе: „Са ослобођењем 1912. године ослабила је веза између школе и Цркве.“ Последњи учитељ Јеротије, јеромонах из Пећи, призренски ђак био је од септембра 1912. до јуна 1913. кад је као добровољац погинуо код Криве Паланке.

Тако јасних вести о посети Призрену нема, па се не зна ни садржај посете престолонаследника Александра. Богословија је главна установа града. За разлику од Грачанице, где се у опису срећу тамне боје, о раду школе се говори са пуном ведрином. Ту се живот одвија како се само пожелети може.

На челу школе је Стева Димитријевић који је свој посао успешно обављао и у најтежим временима. Био је ректор два пута. Није се могло ни слути-ти да главна искушења тек долазе. Школске 1911/12. завршава шест 1912/13. само три а 1913/14. чак 21 ученик.

Другог дана празника престолонаследник је посетио Ђевђелију и Дебар. Поред тога што

Краљ Александар I Карађорђевић
(фото: www.srpski-despot.com)

Манастир Грачаница
(фото: <http://www.kosovo.net>)

нема података о прослави Ускрса, исто тако су оскудне и вести о деловању тадашњег Епископа дебарско-велешког, каснијег Митрополита скопског, те Патријарха српског Варнаве, који је мученички пострадао током Конкордатске борбе.

Син краља Петра тад је само престолонаследник. Није тада ни он знао да ће за два месеца преузети вођење земље пошто се отац краљ Петар повукао са трона. Затим, сасвим ограничен број особа је знао да је он тада кандидат за зета руском цару. То је уређивано током његове, за околину недовољно јасне, посете Русији почетком године. Званично објашњење било је да има жељу да као ујак присуствује крштењу сестрића сина кнегиње Јелене. Тако наведени разлози нису били убедљиви за знатижељни дипломатски свет. Могући женидбени договори више су се наслућивали него што се то могло одређеније знати.

Резултати посете Русији су били преко свих надања. Пашић је посебно придобио цара својим изливом благодарности за помоћ у протеклим ратовима. Остало је ишло лакше. Одушевљење је оставило трага и у извештају дипломата. „Цар неколико пута замолио Паши-

ћа срдечно поздравити краља и уверити да ће Русија све учинити за Србију.“ Тад се није могло знати да ће за неколико месеци рационални Пашић од узбуђења заплакати кад добије телеграм о безрезервној помоћи Русије пред непосредном ратном опасношћу.

После балканских ратова немали број Срба и даље остаје ван граница своје државе. Њихов положај је тежак. У оптужбама против њих су се по очекиваном особито истакли они Шиптари који највише зла чине од раније и који нису смели да чекају долазак српске војске. Почињу са уценама и заврше са лажним оптужбама што ионако корумпираним турским властима не смета.

На први дан Васкрса пре подне, калфа оптуженог и затвореног Стефана Герасимовића, Глигор Нићифоровић, отишао је у затвор Ратнога суда да своје газди однесе ускршња јаја и друге понуде... Тамо су га одмах, без икаквога повода и разлога, такође ухапсили, што му је ту и саопштено.

Представник Србије у Цариграду о томе јавља: „Хотећи пошто пото, да сазнам да ли су она тројица још у животу, одвео сам се на први дан Ускрса по подне у Команду места у ко-

јој се налазе притвореници Ратнога суда“. На молбу да посети своје затворене сународнике добија одговор: „Сад је доцкан, Превасходство... Изволите доћи сутра.“ Од пет затворених Срба тројица су већ била погубљена.

Преосталу двојицу „ниже полицијске власти у договору са ратним судом... да одведу на Лабу и пошаљу у Малу Азију.“ Само залагањем дипломате Ђорђевића били су ослобођени.

Вредно је поменути празнични и уводни текст озбиљног листа који делује као да је надахнут. Визионарски оцртава као слободне све српске области као да је написан после уједињења српских земаља. Ту су поменути: Триглав, Романија, Велебит, Барањске дубраве...

Циљ је био јасан, осетило се до опипљивог чему се тежи. Није се ни слутило кроз каква страдања дотле мора проћи цео народ. Као што при прозачном ваздуху све изгледа близу и на дохвату, тако и овде после великих успеха, стицање осталих српских области као да долази само по себи. Ако зрели тако мисле, не чуди понашање младих после атентата. „Срео сам Богдана Мирковића... и у тадашњем расположењу сам му рекао шта се десило и додао: ‘Богдане, ми смо слободни.’“

Опело погинулима

Војни свештеник са официрима

Историјске слике из Архива Српске Православне Цркве

Ратне окружнице Митрополита Димитрија из 1914. и 1915. године

Радован Пиљиловић

Аустроугарска је објавила рат Краљевини Србији 28. јула 1914. године. Ратне операције су се очекивале, због природе границе са Двојном монархијом у северним деловима земље, према рекама Сави и Дунаву. Београд – престоница земље био је на удару. Изложен непријатељским нападима, евакуисан је. Државна, а следствено томе и црквена администрација била је премештена у унутрашњост земље.

Православна Црква Краљевине Србије делила је као државна институција све ратне напоре нације. Канцеларијско срце црквене управе и администрације – Београдска конзисторија (Духовни суд) – премештено је, по одлуци Св. Архијерејског Сабора 6. августа 1914. године из Београда најпре у Крагујевац, а касније у Параћин. Архивска грађа Духовног суда из Београда такође се селила о чему имамо сведочанстава:

„Услед ратних прилика у земљи где су сва погранична места била у опасности због напада непријатеља преко Саве и Дунава, а нарочито Београд, који је био први на удару, овај је суд морао један део своје архиве и благајну Духовног суда и Арх. Сабора, као и драгоцености из Митрополије пренети у Крушевац на чување, по наређењу Господина митрополита... При овом пресељавању судске архиве и благајне суд је морао учинити извесне материјалне издатке за куповину сандука, плаћање кола за шиљање истих, као и плаћање чиновника који је са благајнама, архивом и драгоценостима и ишао у Крушевац, Крагујевац, Ниш и Параћин.“

Некоришћена архивска грађа српског црквеног порекла, а разлози за њену малу научну употребљивост и коришћење довољно су познати у нашој јавности, баца додатно светло на ратне прилике у Србији 1914. и

1915. године. Мирних месеци 1914. године, дакле прва половина године, показује педантно регистратурско пословање Београдске конзисторије, тј. Духовног суда Архијерејског и Митрополије београдске. Архивисти Архива Српске Православне Цркве су у расутој грађи реконструисали предмете који имају класификационе ознаке од Ф I до Ф VIII, а настајали су до јула 1914. године. Међу архивским књигама постоји и један Регистар који се односи на године 1914. и 1915. Предмети из ратних месеци 1914. године и у 1915, док се краљ, краљевска влада, државна управа, војска нису повукли из окупиране Србије, немају класификациону ознаку, него само датум, што је и разумљиво због брзине канцеларијског посла и тада присутне ратне психозе.

У архивској документацији из фонда Конзисторије Митрополије београдске за период Првог

Митрополит Димитрије о материјалној помоћи избеглим свештеницима

АЕБр. 1960
14-XI-1914. год.
Ниш

Београдском духовном суду,
Нека дух. суд на најбржи начин прибави тачан списак свештеника, који су због ратних прилика морали напустити своје парохије и у истом нагласи где се ко налази и која је најближа благајна за примање бира, па тај списак како Нама, тако исто и Министарству Просвете и Црквених Послова пошаље, како би се према њему могло учинити шта треба да им се отвори кредит за исплату бира.

*Архиепископ Београдски
и Митрополић Србије
Димитрије*

Наредба Митрополита Димитрија београдским свештеницима да се врате на дужност с обзиром на то да је Београд ослобођен од Аустроугара

Архиепископ Београдски и
Митрополит Србије
АЕБр. 2033
13. децембра 1914. год.
у Нишу

Београдском духовном суду,
Нека Духовни суд саопшти свештеницима Алекси Милосављевићу и Петру Летићу, паросима београдским, као и ђакону Саборне цркве, Светозару Стојковићу, да одмах иду на своју дужност у Београд, како би имао ко служити у цркви о празнику „Рождества Христова“.

*Архиепископ Београдски
и Митрополић Србије
Димитрије*

Окружница Митрополита Димитрија да се може радити за време заповедних празника док траје рат

Архиепископ београдски
и митрополит Србије
АЕБр. 238
13. фебруара 1915. године
у Нишу

Протојерејима,
намесницима и
старешинама ма-
настира Београд-
ске и Жичке епар-
хије.

Пошто су мно-
га поља остала
незасејана и нео-
брађена, и пошто
је у целој земљи
сав пољски рад, у
овим ратним да-
нима, пао у део
само изнемоглим
старцима, нејачи
и женској чељади, нашли смо се побуђени ода-
звати се молби Господина Министра просвете и
црквених послова ЦБр. 323, а по предлогу Госпо-
дина Министра привреде и одобрити да се сви
тежачки послови могу радити и у дане заповед-
них празника.

Нека на основу овога сви свештеници у својим
парохијама објаве наредбу, да смо Ми дали бла-
гослов и разрешење свима, да могу своје тежачке
послове радити и у празничне дане, догод тра-
је ратно време. Саопштавајући ово народу, нека
свештеници и сами настану, да га обавесте, да је
потребно да својски прионе на своје послове, и
нарочито да у корист тих послова напусти светко-
вање малих празника, које црква није забранила.

*Архиепископ Београдски
и митрополић Србије
Димитрије*

светског рата има значајне грађе за српску националну историју поменутог периода. Историјско сазнање се проширује не само детаљима, него и значајним широко повученим линијама. Судбина свештенства, избеглица, материјална страна ратног доба – све је на једном месту у архивском фонду могуће сагледати, осмо-

трити и извући одређене закључке. Архијерејска власт се, као и увек, обраћала потчињенима преко наредби, расписа и окружница. Досадашње издавање грађе црквене провенијенције није могло да рачуна са документима и архивалијама из ратног периода (после 1914. године), јер таква грађа није сачувана.

Митрополит Димитрије је, између осталих, издао значајне окружнице које говоре о проблемима црквеног живота у ратним приликама. Њихово објављивање у овом чланку показује и додатно сведочи о оправданости наставка сређивања Архива СПЦ у 100-годишњици обележавања Првог светског рата. ■

Србија у Великом рату

Гилберт Кит Честертон (1874–1936)

Срби у великом времену

[I]

Име Србија је бременито историјским значењем
и херојском прошлошћу

Блајоје Пантелић

Не знам ко је и када рекао, чак нисам сигуран ни да ли је то неко некада уопште и изустео, што на крају крајева није ни важно јер је толико очигледно да „Срби имају и превише историје“. У тој нагомиланој историји је, наравно, било и успона и падова, и светлих и мрачних тренутака. А један од њених најсветлијих момената је, у то нема никакве сумње, време уочи и током Великог рата. Срби су се понекада у својој интензивној историји „брукали“ пред светом, али заиста ни приближно онолико колико се пута тај свет, нарочито у модерној историји, „огресио“ о нас. Када кажемо „свет“ имам у виду велике империје и њи-

хове, како се то данас у жаргону америчке спољне политике каже, партнере (бољи израз би био – сателити), који су, по природи ствари, одређивале лице света. Један од периода када се свет озбиљно „огресио“ о Србе, а они се, пак, пред њим показали онаквим какви треба да буду – великим, јесте поменути период Великог рата. Срби данас пролазе кроз транзицију – а не знамо куда смо кренули, нити знамо, што је још горе, откуда смо кренули. Дубоко сам уверен да су јубилеји какав је стогодишњица од почетка Великог рата (1914–2014) добра прилика да се тргнемо и *сетимо* се ко смо и ко бисмо уопште требали да будемо.

Пошто нисам историчар, а упркос томе што јесам љубитељ историје, нећу се бавити историјском анализом учешћа Срба у Великом рату, него сам мислио да узмем неке старе новине у руке и нашим историчарима (као и онима које то интересује) прочитам занимљиве делове текстова мени драгог енглеског хришћанског књижевника Гилберта К. Честертона, које је писао у време Великог рата, јер су ти новински написи, бар се мени тако чини, важни историјски споменици, који се у анализама наших историчара често превиђају.

Почнимо наше читање његовим текстом који је објављен 10. октобра 1914. године под на-

словом „Срби у историји (још о Харнаку и тевтонизму)“ у *Illustrated London News* (Илустришеј-шег Лондон њуз). На самом почетку свог новинског написа Честертон говори о „стању медија“, односно третману који Срби имају у светским јавним гласилима. Ево његових речи: „Које год скорашње новине да отворите, без обзира на партију коју подржавају и континент на коме се налазе, убрзо ће вам досадити јадиковање над Србијом. Покушаји да се ова земља оправда досадиће вам још више од критика које се на њен рачун упућују. Србији, међутим, није потребно никакво оправдање осим оног које јој природно следује. То је још увек она иста мала, снажна, и до бола родољубива нација, која је обавила значајан посао на који се велике силе никада нису одважиле. Турчин је увредио Беч, али Беч није тражио задовољење. Београд јесте. И отуд ове сузе, ове крокодилска сузе потекле из љубоморе и срамоте једног царства. Неопходно је, дакле, да се против Срба потегну сви расположиви аргументи, само да би се доказало да они припадају једној примитивнијој или чак раси која је више дивљачка од Аустријанаца.“

Кампања која се против Срба водила протеклих четврт века није, дакле, ништа ново (мора се признати да је она данас доста повољнија, али се сада поставља питање какви смо то ми у међувремену постали па се третман променио). Теме су мање-више исте и усредсређене су на то да се Срби прикажу као један варварски народ. Али се, наравно, у различитим епохама узимају и различити (лажни) аргументи. Ондашњим „спин-докторима“ је један детаљ из српске политичке историје био веома важан; ради се, наиме, о атентату на краља Александра и краљицу Драгу. Тај догађај

Гилберт Кит Честертон (1874–1936) је један од најпознатијих светских књижевника. Његов опус је огроман. Објавио је око 4000 есеја, 200 прича, 80 књига, стотине песама, драма и других текстова. Борхес је о Честертону на једном приликом рекао: „Честертон је један од најистакнутијих писаца нашега времена, не само због своје срећне инвентивности, визуалне имагинације и детиње или божанске радости толико очите у свим његовим делима, него такође због своје реторичке вештине и потпуне бриљантности свога умећа.“ Поред поменутог славног аргентинског књижевника, Честертново дело је инспирисало и многе друге познате писце – попут Агате Кристи, Толкина, Хемингвеја, Грина, Маркеса, Клодел, Луиса и многих других. Честертон је, такође, извршио и снажан утицај на неке значајне светске политичке лидере; довољно је поменути да је читајући његову књигу *Наполеон са Нотинг Хила* Мајкл Колинс био подстакнут да поведе покрет за независност Ирске, или да је након једног његовог новинског чланка Махатма Ганди одлучио да се побуне против британских колонијалних власти у Индији. Иначе, постоји иницијатива хришћанских верника на Западу да се Гилберт Кит Честертон канонизује.

Упркос значају Честертновог дела, код нас још увек не влада нарочито интересовање за њега, што ће се интензивнијим објављивањем његових књига на српском језику које је тренутно у току (реализује га издавачка кућа Бернар; досада је изашло пет књига, а најављено је за ову годину још толико), надамо се, променити.

је нарочито сметао Аустроугарима јер је, као што је познато, након атентата курс српске спољне политике промењен, и уместо Аустроугарске, главни савезник Србије постала је Русија. Зато су управо њега највише експлоатисали у својој кампањи против Срба.

Честертон анализира ту тему кампање на један врло проциљив начин: „Прича се да словенске принчеве убијају њихови поданици, док се, са друге стране, просвећеним немачким принчевима може препустити да се убијају сами. Укратко, од нас се тражи да заборавимо изненадни тријумф последњег крсташког рата којим су Турци протерани из Европе, само зато што је овај изузетан витешки подвиг изведен од стране народа чија је историја сурова и крвава. Свако ко имало познаје историју, мораће да се насмеје оваквој при-

медби. Ми сами, чинили смо подједнако велика злочинства у време када смо били способни за подједнако витешка дела. Према многим стварима које смо ми чинили, српска краљовиштва у ствари изгледају још и врло пристојно.“

У наставку аутор наводи неколико примера из историје Британског краљевства који ма доказује изречену тезу да је убиство на српском двору далеко „пристојнији“ цивилизацијски чин од многих које можемо наћи у историји тзв. „просвећених“ европских народа.

Не заборавимо да напоменемо да је крсташки рат, на који мисли Честертон, у ствари Први балкански рат. Наравно, он га назива „крсташким“ зато што су у њему хришћани ослободили своје територије од муслимана. Иначе, овде није неважна чињеница да он користи баш тај

израз. Напротив, не треба заборавити да је Честертон озбиљан књижевник и да као такав посебно обраћа пажњу на речи које користи. Због злочина који су се догађали за време крсташких похода, православне хришћане на сваки помен крсташког рата подилази језа, иако су у међувремену прохујали векови. Међутим, Честертон припада једној другој традицији, тако да тај термин за њега има потпуно супротно значење. Штавише, у његовој интерпретацији историје крсташких ратова, они су нарочито романтизовани. Није сада важно да ли је његов став у потпуности исправан или не, важно је подвући да он и тим речима посебно наглашава величанственост српских витешких подвига. И у том смислу пише да крсташке ратове које су водили европски („римокатолички“) народи јесу били довољни да зауставе напредовање ислама ка средњој Европи, али не и довољни да га угуше. У томе су успели управо Срби, али по цени, ни мање ни више, – петовековног ропства. И у томе је немерљив историјски допринос Срба хришћанској Европи, допринос који се најчешће оспорава или, у бољем случају, игнорише.

Основна претпоставка Гилберта К. Честертонa јесте да је немогуће разумети рат, који је у време када је он писао свој новински чланак био у току, и начин на који су Срби тада третирани, „уколико се притом не обрати посебна пажња на [Први] Балкански рат, који се својим значајем истиче као велика Црна планина на којој је све и почело.“ Честертон, затим, у одбрану Срба додаје: „Нећу се сада освртати на подругливе осмехе и коментаре оних ситних душа, тако заокупљених убиством у српској краљевској палати. Нека они, који се користе таблицом множења када процењују те-

Илустрација је „красила“ насловну страну познатог часописа *Simplicissimus* (Симплицисимус) (број који је изашао 20. јула 1914). На њој су Срби приказани као пацови који са свих страна опкољава успаваног орла са аустријског грба.

Честертон износи једно интересно запажање тога како Аустрија види своју историјску улогу, односно, које је значење двоглавог орла на њеном грбу. У тексту који сада ишчитавамо, он на једном месту бележи следеће: „Свако ко говори у прилог Аустрије или против ње, мора да има на уму шта Аустрија представља – или, што је већини људских бића још значајније, шта би она требало да представља. Већ је постало опште место приметити да је Аустрија једна шаролика, пачворк империја; то јесте тачно, али за то постоји објашњење. Оно се састоји од чињенице да Аустрија није било које царство, она је Царство са великим Ц. Она полаже једнако право на то да буде пачворк као и онај политички систем којим су управљали Тиберије и Хадријан. Теоретски гледано, она је Свето римско царство, тј. християнизовано Римско царство. Двоглави орао на њеном грбу није (као што многи сматрају) шала, попут сијамских близанаца. Он је симбол аустријске претензије и на источно и на западно царство – једна глава гледа ка Константинопољу, а друга ка Риму.“

жину једног убиства, израчунају уместо мене колико белгијских сељака вреди један српски краљ. Брутов нож који удара навише ми је одувек био дражи од Нероновог који удара наниже, али не желим да овде никоме намећем своје личне наклоности. У одбрану Срба и осталих Балканаца довољно је само рећи да су они били тамо где ми никада нисмо смели да пођемо и да су се усудили да стану на чело у тренутку када се Европа није усудила чак ни да следи: *и да се захваљујући њима свет изменио.*“

У последњем делу свог текста Честертон користи тадашњи став неких европских народа према Србима, као тобоже ди-

вљачком народу, како би оспорио тевтонизам проф. Харнака, што нам овом приликом није од нарочитог значаја, те се њиме нећемо бавити.

Своју искрену и проницљиву, на моменте и духовиту, апологију Срба у тексту из октобра 1914. године, овај значајни енглески хришћански писац завршава једним подсећањем, а ми ћемо њиме завршити наше данашње читање: „Словени су заслужни за све што је постигнуто у последњих стотинак година: они су прогнали Азијате из окупираних земаља, они су узнемирили спокојство тлачитеља.“

– наставиће се –

У Епархији зворничко-тузланској

У сусрет Васкрсу

Низом изузетно посећених трибина – предавања
Мисијски фонд Епархије обележио недеље Великог поста

У организацији Мисијског фонда Епархије зворничко-тузланске и Центра за културу у Бијељини, а у сарадњи са Светосавском омладинском заједницом Епархије, у Центру за културу у Бијељини одржано је у марту и априлу ове године више предавања црквених великодостојника Српске Православне Цркве. Повод за организацију ових петонедељних – Великопосних трибина – био је Велики пост, те су и теме биле у складу са временом у којем су се ова изузетно атрактивна и занимљива предавања одржавала. Свака трибина, почевши од 9. марта, прве великопосне недеље – Недеље православља, па све до 6. априла и пете, Глупне недеље поста, је била изузетно посећена, те је амфитеатар Културног центра у Бијељини био испуњен до последњег места.

Прво, надахнуто, језгровито и темељно предавање на тему „Христос земља (простор) святих“, одржао је Његово Преосвештенство умировљени Епископ захумско-херцеговачки Г. Атанасије (Јевтић). Наредне, друге недеље поста, Пачисте, 16. марта у

вечерњим часовима, беседио је Његово Преосвештенство Епископ јегарски Г. Порфирије, викарни Епископ Владике бачког. Тема о којој се те вечери, опет пред пуном двораном заинтригираних и дубоко заинтересованих слушаца разговарало, била је „Начини хришћанског живљења у савременом свету“. И трећа недеља поста, Крстопоклона недеља и трибина организована 23. марта, у само предвечерје, окупила је бројне верне, али и оне који траже свој пут ка Господу у амфитеатру Културног центра, како би присуствовали богословској трибини на тему „Крст Господњи у светлости великопосних недеља“; надахнуто и упечатљиво предавање одржао је протојереј-ставрофор проф. др Владимир Вукашиновић, професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду. Недеље четврте поста – Средопосне, 30. марта, предавач у склопу Великопосних трибина у Бијељини био је Његово Преосвештенство Епископ рашко-призренски Г. Теодосије који је зборио на тему „Покајање и лествица божанских врлина“. Ову трибину је пратио и јак емотивни

набој који је обојио и питања која су постављана те вечери, а која су била везана како за начине помоћи нашем народу на Косову и Метохији, тако и за тренутно стање на Немањинском метоху. Претходно, тога јутра у Храму Светог Георгија у Бијељини, Преосвећени Владика Теодосије је начествовао Светом Архијерејском Литургијом уз саслужење протојереја-ставрофора Јове Јовића, протојереја Зорана Петровића и ђакон Богдана Стјепановића.

Завршно предавање овогодишњих Великопосних трибина одржано је 6. априла у вечери претпразништва Благовести. Беседио је Његово Преосвештенство Владика зворничко-тузлански Г. Хризостом на тему „Човек покајања у Христу Исусу“.

Као и сва претходна предавања и ово је напунило до последњег места велики амфитеатар Центра за културу Бијељине. Звучни запис свих предавања се може послушати на адреси: <http://eparhijazvornickotuzlanska.info/>.

Олија Стојановић

Извор: Информативна служба
Епархије зворничко-тузланске

Мајстор Екхарт
у интеррелигијском контексту

О теологији, Цркви и духовности

У Баварској римокатоличкој академији у Минхену је од 28. до 30. марта ове године одржан тродневни симпозијум под насловом „Мајстор Екхарт у интеррелигијском контексту“ који је организовало Друштво „Мајстор Екхарт“ које се бави интердисциплинарним изучавањем дела и живота овог великог немачког мистика. Реномирани изучаваоци (око 250 њих из целог света) дела овог доминиканца (1260–1328) представили су резултате испитивања његовог опуса, који је, осим хришћанске традиције, укључивао и јеврејску и исламску средњовековну философију.

Фасцинација делом Екхарта није само пријемчива онима који се баве импликацијама и импулсима његових религиозних идеја у интеррелигијском контексту. Ова фасцинација задире и у духовне, литерарне и религијско-критичке области интересовања.

Доминиканац Мајстор Екхарт је био доцент на *Studium-у generale* доминиканаца у Келну и у два маха је боравио (1303–1304, 1311–1313) на катедри за теологију у Паризу. Многи га виде као припадника немачке философске школе Алберта Великог која је дала и друге значајне мислиоце. Екхарт је у својству *magister-a sacrae scrip-*

turae (професора Светог Писма) развио сопствену философију и теологију, која је још у оно време опсењивала својом мистичном дубином и кроз столећа много пута била поново откривана и прихватања. Његове последње године живота у Келну су под сенком оминозног процеса инквизиције чији примарни узрок није била суштина његове теологије, већ дејство његових немачких проповеди на паству.

Екхартов циљ је било сједињење људске душе са Богом, као рођење Бога у „пра-дну душе“. Шта је при томе оно непонљиво што Екхарта чини јединственим религиозним сведоком у свету? Име „Мајстор Екхарт“ је кључ који отвара двери другачијој форми комуникације у области религије, религиозне опитности, духовности и етике. Циљ овог симпозијума је био да се досад неексплицитно истицани резултати специјалистичких научних испитивања представе у оквиру интеррелигијског дискурса на основи историјских сазнања и концепционалних предуслова. Једно од централних питања је био и ерминевтички проблем рецепције и реаговања на аутора, односно питања мере до које те две категорије додатно одређују његов профил. Дело Екхарта је осветљено из мно-

гих углова – из области науке о религији, теологије, теорије књижевности, философије, социологије и психологије.

Рад симпозијума је био структурисан у осам секција са закључним разматрањем и дискусијом. Прва секција је била посвећена теолошким и религијско-научним погледима на опус овог мистика. Професор др Дитмар Мит је отворио симпозијум уводним предавањем о интеррелигијској присутности Екхартовог дела, чему су следила предавања о конфигурацији мистике између Европе и Индије и рад у секцијама. Програм је настављен другом секцијом о значају утицаја јеврејске религиозне философије Мојсија Мајмонида на мишљење Екхарта. Трећу секцију је представљало вечерње предавање које је било отворено за широку публику, а чија је тема била посвећена трочланој спрези интеррелигијско–надрелигијско–арелигијско код

Екхарта и у зен-будизму. Четврта секција је била посвећена исламским и суфистичким изворима и паралелама – Авероесу, Авицени, Ал Газију и питањима појма љубави у хришћанској и суфистичкој мистици, као и антиномијама између љубави и интелекта. Пета је била посвећена теми хиндуизма, односно теми хиндуистичке традиције (бхакти-песништва) и мистике Истока и Запада из компаративно теолошке перспективе – теологије Екхарта у огледалу Бхагавад гите. Шеста – односу Екхарта и зен-будизма. Седма – односу према кинеској мистици, шинтоизму и неоконфуцијанизму. Осма секција је настојала да сведе и генерализује резултате рада претходних секција доведши их у антитезу „Мистика или религија?“ којом се вратило на питање индивидуалне мистике у савременом смислу, у духу Екхартове мистике, и питањем постмодерности Екхарта. Рад симпозијума је окончан закључним разматрањем и широком дискусијом о интеррелигијском потенцијалу Екхартове мистике и њене релевантности за будућност.

Прошођакон
Зоран Андрић

Иван А. Иљин

Основе хришћанске културе

Превод Нада Узелац,
[Радослав Божић];
приредио Благоје Пантелић

Београд : Богословско
друштво Отачник, 2014
94 стр. ; 20 cm
ISBN 987-86-87057-25-8

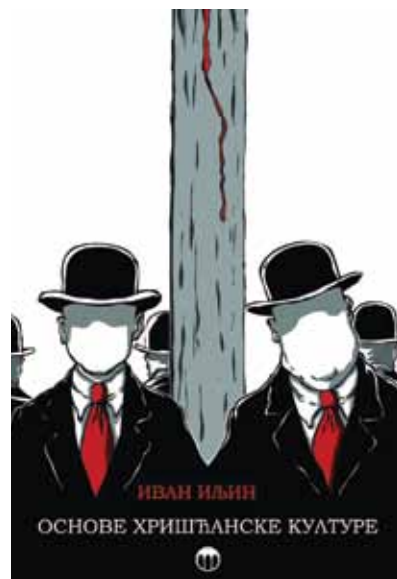
Иако су дела Ивана Александровича Иљина била доста читана и за његова живота, и то не само међу руском емиграцијом, његова популарност је драстично порасла у Русији након пада „челичне завесе“. Упркос популарности његових текстова, ипак није баш било очекивано да ће се на политичкој сцени у Русији појавити неко ко ће се у својим значајнијим (можда је боље рећи „програмским“) говорима позивати на Ивана Александровича, а још је мање било очекивано да ће то чинити нико други до председник Руске Федерације, Владимир Владимирович Путин. Мало је познато у Србији да је Иљиново дело озбиљно утицало на Путинов „програм“ обнове Русије, и да се у обраћањима Кремља Федералној скупштини и у другим приликама често наводе његови ставови. Једном речју, концепт „Нове Русије“ је у великој мери заснован на философским поставкама Ивана Иљина. И већ сама та чињеница довољно говори о актуелности његове писане заоставштине. Али, и независно од тога, његови су увиди вредни пажње јер се ради о једном од важнијих европских мислилаца прве половине двадесетог столећа, чија мисао није примењива само унутар граница Русије, већ има универзални значај. Дobar показатељ тога је његова философија културе.

Криза савремене културе и пут њеног препорода јесте оно о чему је Иљин доста писао и говорио. Он је, у начелу, сматрао да је криза савремене културе директна последица религиозне кризе кроз које пролази

човечанство, а (ре)христијанизација једини пут њеног опоравка. Иљин је у књизи *Основе хришћанске културе* концизно и убедљиво изложио узроке те кризе и начин како је превазићи. Књига је први пут публикована 1937. године, а потом још неколико пута прештампана, а сада се у издању Отачника премијерно појављује на српском језику. Књига се састоји од седам поглавља (1. „Криза савремене културе“; 2. „Проблем хришћанске културе“; 3. „Прави пут“; 4. „Основе хришћанске културе“; 5. „О прихватању света“; 6. „Култура и Црква“; 7. „О хришћанском национализму“) и Закључка. За разлику од руског, српско издање садржи и два прилога, један је Иљина епистола „Култура без срца“ која је својеврсни резиме онога што је речено у главном делу књиге, као и један његов аутобиографски текст из јуна 1948. године.

Ивана Александровича Иљина красе неке особине које су врло ретке код философа; његове мисли су дубоке али јасне, изложене прецизно и без сувишних речи; његов стил писања је префињен. (Што је свакако допринело популарности његових текстова.) Приликом писања *Основа хришћанске културе* оне су се до краја пројавиле. Иако по обиму невелика, ова Иљина књига је од изузетног значаја за разумевање духовног стања у коме се налази савремени свет и задатка хришћана у процесу његове обнове, посебно у области културе.

Б. П.

БЕОГРАД

Електронска књига у Србији

Србија је добила првог специјализованог издавача електронске књиге. „НМ либрис“ од септембра на свом веб-сајту објављује књиге, а у понуди има 300 дела из српске књижевности, од почетка писмености до данас, као и дела из светске литературе.

„НМ либрис“ самостално продаје књиге, јер је цена много нижа. Куповином преко Амазона или других дистрибутера књига кошта од 3 евра па навише, а за читање је потребан посебан уређај.

Но, „књиге у издању ‘НМ либриса’ могу се читати на било ком уређају који корисник поседује а годишњи приступ нашем веб-сајту кошта 12 евра са порезом на додату вредност“, каже Милан Тасић, уредник у „НМ либрис“.

Професор Срето Танасић, директор Института за српски језик САНУ, напомиње да електронске књиге убрзавају посао научним радницима. „За претраге, сакупљање грађе било које врсте када је у питању наука о језику. Много тачније податке можемо добити о распрострањености неке језичке појаве код неког писца или неког другог дела“, каже Танасић.

„НМ либрис“ планира да до краја априла објави Свето Писмо, а до краја године још 400 наслова. Овај издавач тренутно има више од 1.000 корисника.

На веб-сајту издавача „НМ либрис“ (nmllibris.rs) доступне су и неке бесплатне књиге.

Извор: РТС

БЕОГРАД

Изложба „Југословенска уметност 1900–1945“

У Музеју историје Југославије је отворена је изложба посвећена југословенској уметности од 1900. до 1945. године. То је показна изложба која представља оно најбоље што овај музеј поседује – наслеђе модернизма на нашим просторима.

МИНХЕН

Књига зачала Хајнриха II

У оквиру пројекта *Успомене света* (*Memory of the World – MOW*), под заштитним окриљем интернационалне организације УНЕСКО, отпочела је дигитализација најзначајнијих докумената човечанства; сада је доступно дигитализовано настолноје Јеванђеље (*Јеванђелистар – Evangelistar*), односно књига перикопе Хајнриха II.

При томе је реч о делу Отонске школе илуминације књига и оно је репрезентативно дело ове епохе. Ово Јеванђеље је настало вероватно између 1007. и 1012. г. у манастиру у Рајхенауу на Боденском језеру на граници Немачке и Швајцарске, по личном налогу Хајнриха II, а поводом његовог крунисања – за сталну употребу у катедрали у Бамбергу.

Манускрипт пергамент садржи 206 страница формата 42,5 x 32 cm.

Књига садржи и 28 страница минијатура, 10 декоративних страница и 184 великих иницијала. Јеванђеље је увезано у раскошни златни оквир који је опточен и драгим камењем, бисерима и са 12 византијских плочица емајла у чијем је средишту на каролиншкој слоновачи изрезбарен мајестетични рељеф Распећа Господњег.

Године 1803. овај кодекс је из Бамбершке катедрале допао у Минхен у Националну библиотеку Баварске, у којој се конзервисан чува у трезору под сигнатуром *Clm 4452*. Са још девет других докумената књигописачке Школе из Рајхенауа (*Reichenauer Schule*), овај рукопис је 2003. године уврштен у листу најзначајнијих докумената човечанства (*Memory of the World*).

У Минхену се чувају и други значајни документи, као на пример Минхенско Јеванђеље Отона III (*Münchner Evangeliar Ottos III*), или Књига зачала (*Perikopenbuch*) из Волфенбитела и Молитвеник из Хилдесхајма (*Hildesheimer Orationale*).

Прошћојакон Зоран Андрић

Академик Душан Оташевић отворио је изложбу „100 дела из збирки Музеја савремене уметности – Југословенска уметност од 1900. до 1945. године“, аутора Дејана Сретеновића, преноси *Фонет*.

Вршилац дужности директора Музеја савремене уметности Владислав Шћепаковић захвалио је колегама из другог музеја што су уступили простор и омогућили да МСУ после скоро седам година од затварања зграде на Ушћу и застоја у реконструкцији организује изложбу, на којој су представљена најзначајнија дела и аутори југословенске и српске уметности. ВД директора је изразио наду да ће ускоро Музеј савремене уметно-

сти бити у могућности да публици представи најзначајније уметнике и дела из друге половине века.

Дејан Сретеновић, аутор изложбе, рекао је да је идеја о организовању изложбе подстакнута чињеницом да, не рачунајући по времене студијске и монографске изложбе, музеј није био у могућности да целовитије представи збирке кроз сталну поставку у главном граду.

Изложба ће бити отворена до 18. маја сваким даном од 10 до 18 сати, осим понедељком. На изложби се између осталих могу видети дела Ђорђа Андрејевића Куна, Антуна Аугустинчића, Петра Добровића, Милана Коњовића, Франце и

Тоне Краља, Милене Павловић Барили, Михаила Петрова, Надежде Петровић, Саве Шумановића, Ивана Табаковића, Вана Живадиновића Бора и других уметника.

Извор: РТС и МОНДО

АМСТЕРДАМ – СИМФЕРОПОЉ Злато Крима

Како преноси *Глас Русије*, питање изложбе „Крим. Злато и тајне Црног мора“ добило је нови развој.

Поставка бронзаних мачева, златних шлемова и других старина за један археолошки музеј у Холандији претворила се у дипломатску збрку, пошто су изложени предмети стигли с Крима док је он још био део Украјине. Сада, пошто је у међувремену Крим припојен Русији, предмете с изложбе „Крим. Злато и тајне Црног мора“, траже и Украјина и Русија.

Представник садашњих украјинских власти Андреј Дешчица, позивајући се на подршку министра иностраних послова Холандије, изјавио је: „Изложба је баштина Украјине и те мора да се врати у Украјину.“ Међутим, у руском Криму сматрају другачије: експонати се морају вратити на њихово место чувања – у кримске музеје.

Изложба „Крим. Злато и тајне Црног мора“ представља раритете примењене уметности Скита – древног народа који је живео на територији Крима. У иностранству се изложба налази од 2013. године, када је Крим био део Украјине. Ускоро, 18. маја, званично се завршава путовање музејских експоната, а већ три недеље се воде спорови – куда их треба возити: у украјински Кијев или у престоницу руског Крима Симферопол.

Има око чега да се спори. Већина експоната изложбе је од злата. Експонати су узети из 5 музеја: четири кримска и једног кијевског. Од укупно 550 експоната, Музеју Кијева припада свега 20. Остало је својина становника Крима.

Директор симферополског Музеја Тавриде, Андреј Малгин, за новинаре је рекао: „Наши

предмети су веома вредни. Само је наш музеј пружио археолошке артефакте у укупној вредности 170 хиљада долара. Други кримски музеји су пружили још важније врхунске ствари.“

Како кажу представници кримских музеја, уколико се експонати не врате на Крим крши се музејска етика, будући да уговоре о експонирању закључују међусобно музеји. То значи да музеј, који преузима изложбу има обавезу и да је врати.

Извор: <http://serbian.ruvr.ru>

БЕОГРАД

Ноћ музеја у више од 60 градова Србије

Манифестација „Ноћ музеја“ биће организована 17. маја 2014. године у више од 150 установа културе у око 60 градова и места Србије, а у Београду ће у 70 галерија и уметничких простора бити отворене изложбе.

Прошле године, јубиларна десета „Ноћ музеја“ одржана је у 68 градова и места Србије, на 60 локација у Београду и 345 у целој Србији, а по броју учесника била је на трећем месту у Европи.

„Ноћ музеја“ у Србији биће организована 11. пут под покровитељством Министарства културе и информисања и подршку спонзора. Манифестација „Ноћ музеја“ први пут имаће земљу партнера, а ове године то ће бити Турска, док ће, према најави организатора, премијерно у програму учествовати и Ивањица, Падина и Топола.

„Ноћ музеја“ у Србији и ове године биће део Европске ноћи музеја у којој традиционално учествује више од 30 земаља и скоро 3.200 музеја.

Извор: РТС

САРАЈЕВО

Стећци – кандидати за баштину Унеска

Србија, Хрватска, БиХ и Црна Гора ће заједно номинovati стећке за попис светске културне баштине Унеска. Представници радних група из Хрватске, Босне и Херцеговине, Србије и Црне Горе у Сарајеву су усагласили и одобрили документацију, преноси *Танјуг*.

Четири и по године након почетка пројекта номинације су коначно завршене, потврдио је Синиша Шешум из канцеларије Унеска у БиХ уз чију је координацију пројект и вођен. Документација ће бити предата Унеску крајем јуна, а чињеница да номинацију заједнички предлажу четири државе би могла значајно да помогне, сматра Шешум.

Номинацијом је предвиђен упис 30 некропола стећака. У Хрватској су то Велика и Мала Црљивица код Чисте Велике и Дубравка – Света Барбара у Конавлима.

Највише номинованих некропола стећака је на територији БиХ – чак 22, док их је у Србији и Црној Гори по три, пренела је *Хина*.

Стећци су врста каменог надгробног споменика, настали у средњем веку, који осликавају тадашњи живот. Већином се налазе у Босни и Херцеговини, али има их и у југоисточној Хрватској, југозападној Србији и северозападној Црној Гори.

Четири државе су процес номинације започеле у новембру 2009, када су министри културе у Сарајеву потписали писмо о намери. Синиша Шешум је подсетио како је процес номинација предвиђен за 2015, док се у 2016. години очекују први резултати.

Извор: РТС и www.kultura.gov.rs ■■

Митрополит
Павле (Јазиги)

СИРИЈА

Тешки дани за хришћане

Пре годину дана, у *Православљу* бр. 1107 (од 1. маја 2013. године) писали смо о отмици двојице сиријских хришћанских великодостојника – Митрополита алепског Павла (Јазигија) из православне Антиохијске Патријаршије, и сиријског древноисточног (јаковитског) Епископа алепског Јована.

И после годину дана ови архијереји се, судећи по вестима које преносе светске информативне агенције, и даље налазе у сужањству. У току претходне године било је различитих гласина о томе шта се збило и збива са отетим епископима – да су пуштени, да су убијени, да их је отела ова или она екстремистичка група, да се воде преговори о њиховом ослобађању и да је питање дана када ће сужњи бити ослобођени (у рубрици наших новина посвећеној збивањима у свету је у више наврата писано о неизвесној судбини отетих архијереја)... Нажалост, као што је случај са отетим хришћанским великодостојницима, и положај хришћана у Сирији – земљи разрушеној суровим ратом – све је неизвеснији и под све већим знаком питања.

Почетак 21. века хришћанима Блиског истока донео је истребљење и прогон. Пред нашим очима се обистинују најцрње слутње – да ће век атомске технике учинити оно што ни векови потлачености под антихришћанским режимима нису и избрисати хришћанско присуство у земљама плодног полумесеца.

КАМЕРУН

Киднаповани свештеници

Како преносе светске агенције, почетком априла ове године на северу Камеруна група непознатих нападача киднаповала је двојицу римокатоличких свештеника из

РЕГЕНЗБУРГ

Сабрање римокатолика 2014. г. од 28. маја до 1. јуна

Опсежни програм овогодишњег Сабрања римокатолика 2014. (Katholikentag 2014), који се у годишњој алтернацији са Сабрањем евангелистичких хришћана (протестаната) одржава сваке друге године, садржи поносних 2074 манифестација. Мото овогодишњег сабрања је „Да са Христом градимо мостове“ („Mit Christus Brücken bauen“).

Овогодишњем програму ће печат давати двојица папа. Многе тачке овогодишњег програма имају у жижи умировљеног папу Бенедикта XVI који је био професор теологије на Универзитету у Регензбургу у коме је и конципирао свој теолошки опус. И његов наследник на Столици Св. Петра у Риму, папа Фрања ће стајати у другој жижи овогодишњег програма који је, сходно новим импулсима овога папе, насловљен „Сиромашна црква за сиромашне“.

Регензбург је средњовековни град, уских улица и прегледних тргова. У овом шармантном градићу на северној обали Дунава у источној Баварској је још давне 1849, а такође и 1904. одржаван „Katholikentag“.

Сходно експлицитној жељи регензбуршког бискупа Рудолфа Фодерхолцера (Rudolf Voderholzer), овогодишњи програм има и локални колорит и акценте. Тако ће ове године за време једног сабрања римокатолика бити организован поклонички марш ка баварско-чешкој граници у Нојкирхену. Ту ће бити евоциран пад гвоздене завесе пре 25 година. Овај гест би требао да сведочи о приближавању и измирењу Немаца са Чесима.

Кардинал Маркс, нови предстојатељ Бискупске конференције Немачке, ће предводити богослужење у Регензбургу. Он ће узети учешћа и у социјално-моралној дебати са Зигмаром Габријелом, шефом Социјалдемократске партије Немачке – о дискрепантности плата немачких менаџера и радника са најнижим платама. Председник Централног комитета немачких католика Алојз Глик ће дискутовати са председником Немачке г. Јоахимом Гауком о томе колико религије једно секуларно друштво може да поднесе. Немачка канцеларка Ангела Меркел ће говорити на тему „Има ли у свету још места за Европу?“

На другом подијуму ће иницијатива која се зове „Ми смо Црква“ укрстити копча са конзервативном групацијом званом „Форум немачких католика“ која се сматра опозицијом и противпрограмом Централном комитету немачких католика. Тема „Екологија човека“ проистиче из беседе Бенедикта XVI у Бундестагу, немачком парламенту у Берлину. Најпроминентнији дискусант ће бити римокатолички философ Роберт Шпеман.

У културном програму ће наступити реномирани немачки писци, међу којима и вишеструко награђиване Сибила Левичароф и Петра Морзбах. Организатори веле да ће укупни трошкови за овај „Katholikentag“ изнети 8,6 милиона евра. Очекује се око 30.000 учесника, међу којима ће се наћи и потписник ових редова.

Прошођакон Зоран Андрић

италијанског града Вићенце и једну канадску монахињу.

За сада ни једна група није преузела на себе одговорност за киднаповање, али се сумња да ове отмице имају везе са исламистичким радикалним групама побуњеника. У новембру прошле године, побуњеници исламистичке групе „Боко Харам“

киднаповали су, недалеко од границе Камеруна и Нигерије, француског свештеника. Крајем 2013. године он је ослобођен.

Циљ исламистичке групе „Боко Харам“ је увођење шеријатског права и искорењивање световног модела западног образовања.

Извор: <http://serbian.ruvr.ru>

IN MEMORIAM:

Ојген Бизер: доајен философије религије и еминентни римокатолички теолог упокојио се у библијској старости у Минхену

Крајем марта се у Господу упокојио Ојген Бизер (1918–2014), еминентни римокатолички теолог.

Његова богослужења у универзитетској Цркви Светог Лудвига у Минхену била су легендарна због његових виртуозних омилија и рефлексивних продора са вазда надахнутом визијом „теологије будућности“. „Живот је значајнији него апарат“, смело је тврдио, критички циљајући на црквену (хи)јерархију. Бизер је *home de lettres* само до пре неку годину држао предавања, објављивао књиге и руководио „студијама за сениоре“ (*Seniorenstudium*) на Универзитету у Минхену, чиме је постулирао модел који је радо опонашан у академској јавности целокупне Немачке.

У уторак, 24. марта 2014. године, у библијској старости, са 96 година Ојген Бизер се престао Богу на истину, као што је то саопштила фондација која носи његово име *Eugen-Biser-Stiftung*.

Опус овог римокатоличког теолога и философа религије је непрегледног обима и броји 150 књига, а број чланака и приказа се узноси у вртоглави број од 1400 списа.

Можда би тенор његовог богословског ангажмана могао бити сабијен у орахову љуску и дефинисан као настојање да религију задобије за људе, а не људе за религију. При томе је вазда имао на уму развој и дијалектичко прожимање цркве и друштва изван окоштањих догмата: „Одсуство мира разара људе. Људи и мир су синоними“, тврдио је Бизер. Разлог кризе вере је у дубоком страху, који настаје када се спона са другима прекине. „Страх је судбина нашег времена. Наше време је епоха страха...“ „Хришћанство је у свом корену религија која превазилази страх кроз савез са Богом“ тврдиће овај нестор философије религије у Немачкој.

Слику и појам „окрутног Бога који нас застрашује и кажњава“ Бизер је одлучно одбацивао, и учио је о безусловној Љубави Божијој која је центар нашег спасења. Бизер се залагао не само за дијалог са хришћанима, већ равном мером и са атеистима и агностицима.

Својим делом „*Gott ist tot*“ (*Nietzsches Destruktion des christlichen Bewusstseins*) („Бој је мртав“). Ничеова *гестурација хришћанске свесћу* (1962), Бизер је као изучавалац Ничеове философије стекао *par excellence* реноме философског мислиоца. Он не демонизује аутора „Антихриста“, већ настоји да проникне у сеизмографску егзистенцију атеисте Ничеа, у коме види симптом драматичних прелома и катаклизми хришћанског Запада. Бизер је идентификовао човека као „биће могућности/потенцијалности“ („*Möglichkeitswesen*“), чија се антрополошка реалност, као што он то у свом *Уводу у хришћанство* (1997) вели, ослањајући се на Паскала и Кјеркегора, никако не заснива на „могућности/потенцијалности човека“, већ се остварује, као христолошка поента, кроз Исуса Христа „Брата, Спаситеља и Пријатеља“.

Ојген Бизер је рођен 1918. у Обербергену у Јужном Бадену. За свештеника је рукоположен 1946. г. Неко време је службовао као вероучитељ, а након окончане дисертације, односно хабилитације у Хајделбергу, постао је редовни професор на Универзитету у Пасауу, потом у Вирибургу, да би коначно од 1974. до 1986. г. био редовни професор на елитној Катедри за хришћански светоназор и философију религије (*Lehrstuhl für Christliche Weltanschauung und Religionsphilosophie*) на Универзитету Лудвига Максимилијана у Минхену. Та је катедра била основана за Романа Гвардинија, кога је на њој наследио Карл Ранер, други титан римокатоличке догматике.

Метатема Бизерове теологије и философије би се могла окарактерисати као настојање да из унутрашње перспективе Цркве раслаби окоштање структуре и приведе их ка центру Јеванђеља. Ојген Бизер је био дугогодишњи декан Европске академије наука и уметности, који се – раме уз раме са Карлом Ранером, Хансом Урсом фон Балтазаром и Карлом Бартом – може сматрати епохалним религиозним мислиоцем и философом религије у другој половини 20. века.

Прошорак Зоран Андрић

МОСКВА

Међуверски „васкршњи маратон“

Уочи Благовести, међуверски „маратон“ на тему „Празничне традиције, празнични укуси, празнична музика“ отворен је у спомен-синагоги на Поклонајој гори (Поклонная гора) у Москви. Током овог „маратона“ држаће се предавања о традицији и обичајима

везаним за Васкрс, као и часови празничне кухиње, а уз то организовани концерти, изложбе и обилазци. Приликом отварања приређен је концерт током којег је појао хор Крутицког манастира. Такође је организована изложба „Мултинационална Москва“ – као изложба дејчјих цртежа.

Отварању је присуствовао јеромонах Дмитри (Першин), саветник

председника Епархијског одбора за Мисионарски савет Москве, који је говорио о православном схватању Васкрса.

„Васкршњи маратон“ је културни и образовни пројекат који има за циљ да развија међусобно разумевање, сарадњу и културну размену међу представницима традиционалних вероисповести.

Извор: Правмир и Инфо-служба СПЦ

НОВИ ДОКТОР НАУКА

Игуман мр Тихон (Ракићевић) одбранио докторску дисертацију

У уторак, 8. априла 2014. на Православном богословском факултету Универзитета у Београду, пред петочланом Комисијом коју су сачињавали проф. др Зоран Крстић, (председник Комисије), проф. др Милан Радујко, проф. др Ненад Милошевић, проф. др Родолуб Кубат и проф. др Владимир Вукашиновић (ментор), докторску дисертацију под насловом *Олићарска икограда – иконостас од IV до средине XVII века: форма, функција и значење* успешно је одбранио мр Тихон Ракићевић, игуман манастира Студеница.

У РУМИ

Етно-група на „Недеља православља“

На позив јереја Сретена Лазаревића, архијерејског намесника румског, етно-певачка група ОШ „Свети Сава“ из Врчина наступила је на манифестацији „Недеља православља“ у Руми, почетком марта 2014. године. Организатор манифестације је била Српска православна ЦО Рума – Храм Силаска Светог Духа на Апостоле. Ова вокална етно-певачка група, основана је 2011. у оквиру секције за традиционално народно певање са основним циљем – упознавање и рад са младима на очувању српске националне и културне баштине.

Снежана Теофиловић

У ЕПАРХИЈИ СРЕДЊОЕВРОПСКОЈ

Изградња испоснице Благовести Пресвете Богородице и Преп. Јустина Ћелијског

Отпочела изградња испоснице Благовести Пресвете Богородице и Преподобног Јустина Ћелијског при монашком скиту Св. Спиридона у Гајлнау у Епархији средњоевропској, коју подижу један Швајцарац, двојица Немаца и један Рус искушеник.

Схиархимандрит Василије (Гролимунд), настојатељ монашког скита Св. Спиридона у Гајлнау у Хесену, у Немачкој, са својом братијом, у свом подвизавању латио се богоугодног подухвата да у име Господње сагради храм од масивног дрвета по моделу српског манастира Градац – испосницу Благовести Пресвете Богородице и Преподобног Јустина Ћелијског.

Братство овог скита Св. Спиридона је на недавном предпасхалном сабрању у манастиру Успења Пресвете Богородице у Химелстиру известило свештенство Епархије средњоевропске да је Божјом помоћу изградња отпочела и унапредовала, но да је за довршење овог пројекта неопходно још додатних средстава.

Преносимо линк са подацима за све оне људе добре воље који су у прилици да материјално подрже овај пројекат:

<http://www.spyridon-skite.de/62301/64001.html>

У БЕОГРАДУ

Верски активизам у процесима помирења

У Београду је 20. марта 2014. у организацији Центра за истраживање религије, политике и друштва и Центра за истраживања религије БОШ, одржана конференција–радионица „Верски мотивисан активизам у регионалним мировним процесима“. Радионица је била намењена људима који осећају потребу да своја верска убеђења на практичан начин пројаве у промописању мира и сарадње међу људима, те сматрају да Цркве и верске заједнице треба да дају значајнији допринос регионалним процесима помирења, дајући тако и потребно поштовање свим жртвама минулих сукоба. У оквиру скупа Епископ липљански Г. Јован (Ћулибрк) је одржао предавање на тему „Дигнитет и пијетет жртава из верске перспективе“.

Данко Сврахинић

У ГРОЦКОЈ

Сабор духовности и сећања

На дан Светих 40 мученика севастијских, 22. марта 2014, одржан је сабор професора верске наставе, директора основних и средњих школа и свештенства са територије

општине Гроцка којим је председавао Епископ липљански Г. Јован, председник Одбора за верску наставу Архиепископије београдско-карловачке. Сабор је отпочео Литургијским сабрањем у Храму Светих 40 мученика севастијских у Дражњу којим је начелствовао Владика Јован са свештенством АЕМ. Потом су присутни били у прилици да погледају изложбу под називом „Били су само деца“ Музеја жртава геноцида посвећену концентрационим логорима Јиндриховице и Јасеновац. У радном делу сабора предавања су одржали Преосвећени Владика и в. д. директора Музеја жртава геноцида проф. др Вељко Ђурић.

Сабор духовности и сећања на наше претке подсетио нас је на Јиндриховице, мало место у западном делу Чешке, у којем је за време I светског рата био смештен највећи концентрациони логор. У Јиндриховице су довођени највише Срби, мада је било и Руса, Италијана, Пољака, Литванаца и Румуна. Међутим, само су Срби овде, поред војника, имали и своје цивиле. Данас се у костурници налазе остаци 7100 Срба и 64 Руса. У самом логору умрло је око 3 000 Срба, од којих су остаци њих 1 400 пренети у ко-

Помозимо изградњу Спомен-храма у Пребиловцима

Акција прикупљања средстава за наставак обнове уништеног Спомен-храма Васкрсења Христовог у Пребиловцима посвећеног Пребиловачким мученицима, резултирала је добијањем „хуманитарног телефона“ Телекома РС. Једним позивом са фиксне или мобилне мреже, у мјесецу прославе Васкрсења Христовог, у периоду од 1. до 30. априла 2014, на број 1432 донира се 1 КМ за храм у Пребиловцима.

Овим путем позивамо све вјерне да узму учешћа и уграде себе у ову светињу. Храм се обнавља добровољним прилозима на посебне рачуне Српске православне ЦО Чапљина, код UNICREDIT BANKA D. D. MOSTAR, на име:

Српска православна општина Чапљинска

Г. Шушка ББ, 88300 Чапљина, БиХ

Пребиловци у БиХ, у конвертибилним маркама: 3381102246138904

Ван БиХ, девизни рачун: 20014667101

Валута: ЕУР, SWIFT: UNCRBA22, IBAN: BA39 3381 1048 4603 1262

Динарске уплате у Србији могу се извршити на посебан рачун Српског националног друштва Пребиловци, Ул. римска 5/7, Београд – 205–179372–31.

Све уплате вршити уз напомену „За Храм у Пребиловцима“.

Извор: Епархија захумско-херцеговачка

стурницу, док су посмртни остаци 1 600 заробљеника остали на оближњем војничком гробљу.

Иван Д. Костић

У ВАРВАРИНУ

Сећање на невино пострадале

На дан обележавања петнаестогодишњице НАТО бомбардовања и сећања на невино пострадале, 24. марта 2014, председник Републике Србије г. Томислав Николић положио је венац на спомен-обележје пострадалима на Варваринском мосту. Скуп сећања присуствовали су Епископ крушевачки Г. Давид, председник општине Варварин г. Зоран Миленковић, градоначелник Крушевца г. Братислав Гашић и други.

Извор: Епархија крушевачка

У СРЕМСКИМ КАРЛОВЦИМА

Мошти Св. Нектарија Егинског

Митрополит егински Г. Јефрем даривао је мошти великог чудотворца и исцелитеља Нектарија Егинског које је у Сремске Карловце донео протојереј Јоргос Влахопулос.

У петак 28. марта 2014. увече, од Саборне цркве до Цркве Пресвете

Богородице, у свечаној литији, Епископ сремски Г. Василије, у пратњи свештенства и монаштва са верним народом, носио је мошти Светог Нектарија. У Цркви Пресвете Богородице Владика Василије и свештеници Епархија сремске, бачке, осјечкопољске и Архиепископије београдско-карловачке читали су акагист Светом Нектарију Егинском, целебнику.

З. Зељ

Извор: Информативна служба СПЦ

У БЕОГРАДУ

Православље и људска права

У организацији Задужбине Конрад Аденауер у Београду је 29. марта 2014. одржана научна конференција „Православље и људска права“. На ову тему своја излагања имали су проф. др Стаматиос Герогиоракис (Универзитет у Ерфурту, Немачка) и мр Зоран Деврња (ПБФ, Универзитет у Београду).

Проф. Герогиоракис је у свом предавању анализирао тему људских права у документу Московске Патријаршије о достојанству, слободи и правима човека. Он је критиковао, према свом схватању, постојање двоструких стандарда у тексту документа. Професор је изнео ми-

ДОБРОЧИНСТВО
Поклоничка агенција Српске цркве
тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
www.dobrocinstvo.spc.rs

НАД СЕНИМА ЈУНАКА
БЕОГРАДА 1. мај

ДОЛИНА ИБРА 03 - 04. мај

ЦАРИГРАД - ИСТАНБУЛ
03 - 10. мај
водич: Драган Вукић

БЕЧ 28. мај - 01. јун

МАНАСТИРИ РУМУНИЈЕ
30. мај - 07. јун

СВЕТИЊЕ ГРЧКЕ
17 - 23. јун
Метеори, Егина, Евиа...

ОСТРОГ
сваког викенда

шљење да се не ради о документу који представља теологију људских права, већ да је реч о формулацији политичких захтева Цркве у смислу идеолошке агенде. У свом обраћању мр Зоран Деврња се осврнуо на однос српске теолошке мисли према идеји људских права. Он је закључио да, упркос томе што СПЦ нема неки званични документ који се бави овом темом, у домаћој теолошкој јавности већ постоји извесна традиција у приступу овој теми захваљујући раду др Радована Биговића, др Владана Перишића и др Зорана Крстића и њиховом доприносу за боље поимање ове проблематике. Оба излагања пратила је жива дискусија.

Данко Стирахинић

У ДАЈБАБАМА Сабор

Поводом празника Преподобног Симеона Дајбабског, 1. априла, Митрополит Амфилохије и Епископ полошко-кумановски Г. Јоаким служили су 30. марта 2014. са свештен-

ством Св. Арх. Литургију у манастиру Дајбабе код Подгорице, у којем почивају мошти овога светитеља.

Одговарали су ученици Богословије Светог Петра Цетињског, а молитвено су учествовали многобројни вјерници, међу којима је био и замјеник амбасадора Руске Федерације у Подгорици г. Сергеј Феропонов.

Извор: Митрополија црнојорско-џиморска

УАЕМ

Првина у историји ПБФ-а

Пуковник др Борислав Д. Гроздић, професор војне етике на Катедри друштвених наука Војне академије одржао је 2. априла 2014, на Православном богословском факултету у Београду предавање поводом обележавања сто година од почетка Првог светског рата на тему „Православље и рат – бисери српског војног етоса у Првом светском рату“. Предавању су присуствовали професори и студенти ПБФ-а, као и кадети и слушаоци Курса за резервне официре Војне академије. Декан ПБФ-а проф. др Предраг Пузовић изразио је задовољство што први пут у историји те високообразовне институције „један официр одржава предавање“. Пуковник Гроздић је своје предавање поделио у две целине: „Православни поглед на рат“ и „Бисери српског војног етоса“.

Извор: mod.gov.rs

УГРАЧАНИЦИ

Духовни семинари

Духовни семинари који се одржавају сваког четвртка у Грачаници настављени су предавањем, 4. априла, Епископа будимљанско-никшићког Г. Јоаникија који је говорио о значају монаштва у Цркви Христовој.

АПЕЛ

Дана 15. јануара 2014. у селу Вранић надомак Барајева, породичну кућу Поповића захватио је страховит пожар, у коме се, полупокретна угушила, а затим и изгорела Милијана Поповић (71), док је њен син Жељко у покушају да спаси мајку задобио тешке опекотине. Хитно је оперисан на одељењу пластичне хирургије јер му је 50% коже изгорело, но операција није успела. Обављена је и друга, са делимичним успехом. Жељко Поповић је и даље у критичном стању.

Као свештеник у чијој се парохији то догодило осећам обавезу да покренем акцију прикупљања новчаних средстава за помоћ у лечењу и опоравку Жељка Поповића.

Молимо све оне који су у могућности да помогну уплатама на жиро рачун бр: 205-9011005443967-30

Новак Илић, Ул. Чедомира Ђоинчевића бр. 104, 11427 Вранић.

Тел: 064/58 700 85

Парох мељачки о. Новак Илић

Епископ будимљанско-никшићки Јоаникије (Мићовић), замонашен је у манастиру Ђелија Пиперска 1990. године. Од избора за Епископа будимљанско-никшићког залаже се за обнову раније порушених и изградњу нових цркава и манастира, али и за обнову монаштва по општежитељном или скитском уставу. Организатори Духовних семинара су Епархија рашко-призренска и Дом културе Грачаница.

Извор: Информативна служба Епархије рашко-призренске

УСУБОТИЦИ

Традиционална манифестација

У понедељак 7. априла на празник Благовести у организацији Српског културног центра „Свети Сава“ почела је манифестација 23. Недеља православља у Суботици. Свечаност у дворани Задужбине

Душана Радића беседом је отворио Епископ јегарски Г. Порфирије. Прве вечери, учесницима ове традиционалне вишедневне манифестације, изложбом слика под називом „На темељима прошлости“, представио се сликар из Ниша Синиша Стаменковић. Радови овог аутора инспирисани су Миланским едиктом. У музичком делу програма, под уметничким руководством проф. Веселина Јевтића, наступили су чланови мешовитог хора СКЦ „Свети Сава“.

Извор: Информативна служба Епархије бачке

50. годишњица матуре свршених богослова 1959-1964. из Призренске богословије

Генерација свршених богослова 1959-1964. из Призренске богословије прославиће на Преподобног Јустина Ђелијског (Оданије Педесетнице) 14. јуна 2014. године јубиларну 50. годишњицу матуре.

Позивамо све наше колеге – бивше ученике ове богословије, да се одазову позиву.

За информације око организовања прославе можете се обратити Слободану Стојановићу на бр. телефона +381 11 343-5-935

Албум сећања на наше претке из Првог светског рата

Аλμπουμ τιμής στους πατρώονικούς μας από το Πρώτο παγκόσμιο πόλεμο
Album à la mémoire de nos ancêtres de la Première Guerre mondiale
Книга памяти поколений Первой мировой войны
Commemorative Album of our Ancestors from World War I
Album der Erinnerung an unsere Vorfahren aus dem ersten Weltkrieg

Савез потомака ратника Србије 1912-1920.

у сарадњи са
Канцеларијом за сарадњу са дијаспором и Србима у региону Владе Републике Србије
у циљу обележавања сто година Првог светског рата
упућује:

ЈАВНИ ПОЗИВ ГРАЂАНИМА СРБИЈЕ И СРБИМА У РЕГИОНУ И ДИЈАСПОРИ ЗА ДОСТАВЉАЊЕ ФОТОГРАФИЈА И ОСТАЛИХ ДОКУМЕНАТА ИЗ ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА

и учешће у стварању
Албума сећања на наше претке из Првог светског рата

ОЖИВИМО СЕЋАЊА, ОСВЕЖИМО ПАМЋЕЊЕ, ПОМОЗИМО ИСТОРИЈИ

Учините видљивим дух и дело ваших славних предака учесника Првог светског рата.
Учествујте у стварању Албума сећања на наше претке из Првог светског рата.
Уколико поседујете фотографије, аутобиографске списе, дневнике, писма војника, разгледнице и друга
документа од историјског значаја као сведочанства догађаја
из периода Првог светског рата скенирана документа доставите на веб адресу:

с л а в н и м - п р е ц и м а . с р б

Овај јединствени веб портал биће отворен за пријем ваших докумената од

19. марта – 30. априла 2014. године

Постаните сведоци векова славне прошлости наших предака.
Извуците из албума фотографије својих предака, из фиока
споменице и дневнике, из срца дедове и прадедове,
и учините их видљивим творцима наше историје.

Историја нас обавезује и позива да сачувамо успомене и сећања
на велике године српског народа 1914-1918. и улогу сваког појединца у њему,
негујући љубав, хуманост, част, рад, стваралаштво и опште добро као личну одговорност
за будућност наших потомака.

Туристичка
организација
Београда

Tourist
Organization
of Belgrade

Istorija

ORION
telekom

Обновимо Храм Светог Јулијана у Шибенику

Храм Светог Јулијана у граду Шибенику саградили су православни Срби и Грци 1569, у данашњем старом градском језгру Шибеника. Ово је један од четири православна храма у овом граду. У Другом свјетском рату је бомбардован и том приликом је знатно страдао – остали су само спољашњи зидови. Иако је вријеме тешко и оскудно како материјално тако и бројем наших вјерника (у последњем рату 1995. већи дио православних Срба је протјеран са својих вјековних огњишта), са Божијом помоћи и благословом Епископа далматинског Г. Фотија, ових дана ћемо почети са првим припремним радовима око обнове Храма Светог Јулијана.

Стога молимо и апелујемо на све вјернике и људе спремне да чине добро, да се укључе и помогну у овом значајном и за наше спасење корисном дјелу.

Сви који желе помоћи свој прилог могу уплатити на жиро-рачун Црквене општине Шибеник:

HR2024840081103822256
Raiffeisen BANK

Помозите и ви обнову Призренске богословије!

У септембру 2011. године обновљен је рад Богословије у Призрену, која је запаљена и уништена у мартовском погрому 2004. године.

Богословија је од кључног значаја за опстанак српске заједнице на КиМ – којој су потребни свештеници који су одрастали, учили и живели на овим просторима. Епархија рашко-призренска и косовско-метохијска овом приликом упућује апел верном народу у земљи и расејању да својим прилозима помогне рад Призренске богословије.

Динарски рачун:
Комерцијална банка, 205-172349-51

НАРУЦБЕНИЦА		Шифра претплате (попуњава служба претплате)		Претплаћујем се на следеће часописе (означите жељени часопис и начин претплате)	
Име и презиме наручиоца:			ПТТ број и град:		
Адреса:			Држава, епархија:		
Часопис	Годишња претплата			Начин слања (важи за иностранство)	
	Србија	Иностранство			
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£		Обичном поштом	
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£		Авионом	
Православни мисионар	500 динара	20€		Обичном поштом	
		25€ за Европу или 35€ ван Европе		Авионом	
Теолошки погледи	900 динара	20€		Обичном поштом	
		25€ за Европу или 35€ ван Европе		Авионом	
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе		Обичном поштом	
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе		Авионом	
Свештосавско звонце	690 динара	25€		Обичном поштом	
		30€ за Европу или 40€ ван Европе		Авионом	
Наруцбеницу слати на адресу: „Православље“ – Српска Патријаршија, Краља Петра 5, 11000 Београд, Србија					